

Ἐν Ὀλύμπῳ

Τριμηνιαίο ηλεκτρονικό περιοδικό
ISSN: 2732-7558

ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ
«ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΧΝΗΣ, ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ»

Αριθμός Τεύχους: 25, Ιανουάριος - Φεβρουάριος - Μάρτιος 2023
Ηλεκτρονική διεύθυνση: www.enolympo.gr

- Κοινωνιολογικά θέματα
- Δρώμενα του Δικτύου
- Καλλιτεχνικά θέματα

- Λαογραφικά θέματα
- Ιστορικά θέματα
- Παιδαγωγικά θέματα

- Λογοτεχνικά θέματα
- Πολιτιστικά θέματα
- Περιβάλλον-Οικολογία

Έν Ολύμπω

τριμηνιαίο ηλεκτρονικό περιοδικό
ISSN: 2732-7558

Ιδιοκτησία:

Δίκτυο Καλλιτεχνών και Επιστημόνων για
την ανάπτυξη της Επαρχίας Ελασσόνας

Υπεύθυνη έκδοσης:

Ελένη Μπλιούμη Μπαρά
Έδρα: Ελασσόνα,
6ης Οκτωβρίου 84,
Τ.Κ. 40200

Ιστοσελίδα: enolympo.gr
Fecabook: Έν Ολύμπω

Διεύθυνση Σύνταξης:

Ελένη Μπλιούμη Μπαρά

Συντακτική Επιτροπή:

Κορίνα Πάντου
Βασίλης Ζαρζώνης

Φιλολογική επιμέλεια:

Κορίνα Πάντου

Σελιδοποίηση:

Μαρία Μοσχογιάννη

Ηλεκτρονική υποστήριξη:

Αθανάσιος Αδάμου

Τεχνική υποστήριξη:

Σταύρος Σαχινίδης

Νομικός Σύμβουλος:

Κώστας Παπαλεξανδρής

Στοιχεία επικοινωνίας:

Ελένη Μπλιούμη Μπαρά
Τηλ.: 6976832232

email: elempliou@gmail.com

Σημείωση σύνταξης:

● Επιτρέπεται η αναδημοσίευση των κειμένων
του περιοδικού «Έν Ολύμπω», με τον όρο να
αναγράφεται η πηγή, ο συγγραφέας του κειμένου,
ο αριθμός τεύχους και ο αριθμός σελίδας

● Οι συγγραφείς των άρθρων φέρουν
την ευθύνη για τις απόψεις τους

"Μια γλώσσα όπως η ελληνική
όπου άλλο πράγμα είναι η αγάπη
και άλλο πράγμα ο έρωτας, άλλο η
επιθυμία και άλλο η λαχτάρα, άλλο
η πίκρα και άλλο το μαράζι, άλλο
τα σπλάχνα κι άλλο τα σωδικά"
Οδυσσέας Ελύτης

Η ΑΝΟΙΞΗ ΑΡΝΗΘΗΚΕ ΝΑ ΕΡΘΕΙ

Η άνοιξη αρνήθηκε να έρθει,
ο κόμπος στο λαιμό
την αναπνοή εμποδίζει
και το στομάχι σφίγγει.
Κοιτά με θρήνο το ματωμένο μέλλον...
Πάγωσε η καρδιά στο κάλεσμα:
"Μαμά έφτασα...που είσαι;"
Κέρωσε το σώμα.
Ανθισμένα κρίνα σκαρφαλώνουν
τώρα στις σκάλες τ' ουρανού.
Ώρα μηδέν...πώς να συνεχίσεις;
Οι συνωμότες είναι πολλοί!

Ελένη Μπλιούμη

Φωτό: Διαδίκτυο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Η άνοιξη αρνήθηκε να έρθει, της Ελένης Μπλιούμη, εκπαιδευτικού, MSc Δημιουργικής Γραφής & Λογοτεχνικής Συγγραφής.....σελ. 1
- Ο αρχαιολόγος Απόστολος Σ. Αρβανιτόπουλος και οι αρχαιότητες της Επαρχίας Ελασσόνας, του Παύλου Λάλου συνταξιούχου δημοσιογράφου, συγγραφέα.....σελ. 2
- Η Ελληνική γλώσσα στους αιώνες, της Δέσποινας Χίντζογλου - Αμασλίδου, γιατρού, μέλος της Ε.Λ.Β.Ε.....σελ. 3
- Η Θεσσαλία από τον 11ο έως τον 15ο αιώνα, του Κώστα Σπανού, συγγραφέα, εκδότη του περιοδικού «Θεσσαλικό Ημερολόγιο» σελ. 4
- Όλυμπος, το βουνό των Θεών που κατακτήθηκε μόλις το 1913, του Γιώργου Μπαλή, αστυνομικός α.ε. & συγγραφέας.....σελ. 5
- Κυρά και δούλα (Ψυχογραφήματα 2012), της Δέσποινας Χίντζογλου - Αμασλίδου, γιατρού, μέλος της Ε.Λ.Β.Ε.....σελ. 6
- Πράσινοι/ες άνθρωποι και θεοί/ές, πράσινες γιορτές, έθιμα και τελετουργίες, της Δρ Ευαγγελία Ράπτου, Μεταδιδακτορικής Ερευνήτριας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου Τ. Ε.Π.Α.Ε.Σ.σελ. 7
- Μια υπόσχεση, της Δέσποινας Χίντζογλου - Αμασλίδου, γιατρού, μέλος της Ε.Λ.Β.Ε.....σελ. 9
- Ο πιστός Ορθόδοξος χριστιανός, Ρήγας ο Θετταλός, του Ιωάννη Δαρή, θεολόγου, αστυνομικού.....σελ. 10
- Το εσωτερικό παιδί, του Νίκου Γκουντούρα, συνταξιούχου εκπαιδευτικού, συγγραφέα.....σελ. 11
- Γιατί τα παιδιά δεν αγαπούν το σχολείο, της Ελένης Μπλιούμη, εκπαιδευτικού, MSc Δημιουργικής Γραφής & Λογοτεχνικής Συγγραφής.....σελ. 13
- Εφηβεία και οικογένεια - Εφηβεία και ομάδα, του Δρα Ιωάννη Σιγάλα, παιδοψυχιάτρουσελ. 14
- Το βιβλίο της κ. Αγλαΐας Μπλιούμη «ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΑ ΤΗΝ ΤΗ ΣΤΟΥΤΚΑΡΔΗ ΑΣΤΥΑΝΑΚΤΑ», από τον Βασίλη Ζαρζώνη, φιλόλογο, συγγραφέασελ. 15
- ΤΟ ΚΟΥΚΟΥΤΣΙ ΤΟΥ ... ΕΡΩΤΑ (αλληγορικό αφήγημα), της Κυριακής-Κορίνας Πάντου, φιλόλογου, ποιήτριας, θεατρικής συγγραφέωςσελ. 17
- Λόγος Βασίλη Ζαρζώνη για τον Δημήτρη Καραμούρτο, από τον Βασίλη Ζαρζώνη, φιλόλογο, συγγραφέα.....σελ. 18

Ο αρχαιολόγος Απόστολος Σ. Αρβανιτόπουλος και οι αρχαιότητες της Επαρχίας Ελασσόνας

Πριν την απελευθέρωση της περιοχής Ελασσόνας το 1912 ο αρχαιολόγος Απόστολος Αρβανιτόπουλος ήταν Έφορος Αρχαιοτήτων Θεσσαλίας (έδρα Βόλος) από το 1906. Γεννήθηκε το 1874 στην Τρίπολη και σπούδασε (πτυχιούχος) στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών ενώ έλαβε τον τίτλο του διδάκτορος της Αρχαιολογίας από το Πανεπιστήμιο Ρώμης και Αθηνών το 1901. Ως εκπαιδευτικός δίδαξε στις Ελληνικές Σχολές Αλεξάνδρειας της Αιγύπτου και Χάλκης Κων/πολης. Στη Λάρισα ως το 1912 ενδιαφέρθηκε για τη στέγαση των αρχαιολογικών ευρημάτων.

Με την έναρξη του πολέμου ως έφεδρος αξιωματικός του Ελληνικού Στρατού ακολούθησε τον Οκτώβριο 1912 την νικηφόρα πορεία ως τη Δεσκάτη παρατηρώντας και σημειώνοντας αρχαιολογικούς χώρους, για τους οποίους θα διατυπώσει στα επόμενα χρόνια την άποψή του, σε ταυτήσεις αρχαίων Περραιβικών πόλεων με τα σημερινά χωριά της Ελασσόνας. Μάλιστα διανυκτέρευσε στη Βαλανίδα και, δυστυχώς, δεν πληροφορήθηκε για την ύπαρξη του κάστρου της σε λόφο, που μέχρι σήμερα τα τείχη του σώζονται σε ύψος σχεδόν δύο μέτρων. Βλέπουμε ότι το 1913 παραμένει ως αξιωματικός στην Ελασσόνα υπαγόμενος στο Υπουργείο Παιδείας, όπου ασχολείται με τη συγκέντρωση αρχαίων ευρημάτων γιατί διατηρεί την ιδιότητα του εφόρου αρχαιοτήτων.

Από δημοσίευμα Λαρισαϊκό πληροφορούμαστε: «Εν Ελασσώνι υπηρετεί ως έφεδρος αξιωματικός και ο έφορος των Θεσσαλικών αρχαιοτήτων κ. Αρβανιτόπουλος. Μετ' επιμελείας περισυλλέξας όλας τας εν εκεί επαρχία αρχαιότητας, μεγάλης αξίας πάσας». (εφημερίδα Μικρά 15.3.1913, Λάρισα). Και σε άλλα δημοσιεύματα¹ διαβάζουμε: «**Νέα αρχαιολογικά ευρήματα.**

Ο έφορος των αρχαιοτήτων κ. Α. Αρβανιτόπουλος γράφει εξ Ελασσόνας προς το Υπουργείον της Παιδείας, ότι κατέθηκεν εν τω διοικητηρίω τα εξής νέα αρχαιολογικά ευρήματα: Πέντε στήλας, εξ ων αξιόλογος είτε η εκ λευκού μαρμάρου λαμπρών χρόνων μετ' αναγλύφου νεανίου φορούντος χλαμύδα καλής τέχνης, μεγίστην μαρμαρίνην εξέδραν, δύο βάθρα χαλκίων αγαλμάτων και απελευθερωτικήν επιγραφήν», Εμπρός 30.1.1913, Αθήνα. «**ΕΥΡΕΣΙΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ.** Προ ημερών ανευρέθησαν δύο μαρμάριναι προτομαί ανδρών γενειοφόρων καλής τέχνης καθώς και δύο επιτύμβιαι πλάκαι. Πάντα τα αρχαιολογικά ταύτα ευρήματα μετακομίσθησαν εις Δομένικον υπό του αρμοδίου υπαλλήλου, όπως εκείθεν αποσταλώσιν όπου δει».

Η Θεσσαλία 8.2.1913, Βόλος. «**Τα αρχαιολογικά ευρήματα Ελασσόνας.** Ο εν Ελασσώνι έφορος των αρχαιοτήτων κ. Αρβανιτόπουλος πληροφορεί προς το Υπουργείον της Παιδείας ότι περισυνέλεξε οκτώ έτι αρχαία ευρήματα, τα οποία μετά των προεureθέντων ανέρχονται εις 48 αρχαία.

Τα σημαντικότερα είναι μία στήλη αφιερωμένη εις τον Δίαν Κατεβάτην και την Ηρώ, έτερα εις τον Ποσειδώνα, την

του **Παύλου Λάλου**
συνταξιούχου
δημοσιογράφου
συγγραφέα

Αφροδίτην και εν ανάγλυφον ιππέως. Επίσης προσθέτει ότι θα μεταφερθούν και άλλα ευρήματα εκ των πέριξ χωρίων», Εμπρός 24.2.1913, Αθήνα.

Ο Αρβανιτόπουλος είναι δραστήριος και όχι μόνο συγκεντρώνει αρχαιότητες που κάποιες είναι ενσωματωμένες σε τοίχους ναών και σπιτιών αλλά και τις δημοσιεύει σχολιασμένες στην Αρχαιολογική Εφημερίδα ΑΕ, (στην Αθήνα) τα έτη 1912, 1913, 1916, 1917, 1923 και 1924.

Πολλές (δεκάδες) αρχαίες επιγραφές από το Δομένικο (Χερραιτών), Βουβάλα (Αζώρου), Σέλου (αρχαίου Πυθίου), αρχαίας Δολίχης κ.ά. είναι των Ρωμαϊκών χρόνων και αναφέρονται σε απελευθερώσεις δούλων με καταβολή ποσού δηναρίων στο ταμείο των πόλεων. Αυτές τις δημοσιεύσεις του Απ. Αρβανιτόπουλου εντόπισε και συμπεριέλαβε στο βιβλίο² του ο Ελασσονίτης εκπαιδευτικός Σπυρίδων Α. Μπούμπας.

Ο Αρβανιτόπουλος έκανε μικρή έρευνα στο λόφο της Ολυμπιώτισσας, στο λόφο Άη Λια Τσαριτσάνης με την άφθονη κεραμική, σε τούμπα Μακεδονικού τύπου στην Βουβάλα-Αζωρο και κυρίως ανασκαφή στο λόφο Άγιοι Απόστολοι Σέλου (Πύθιο) όπου έφερε στο φως σπουδαία ευρήματα (αγάλματα και επιγραφές) και τις βάσεις 3 ναών³ Πυθίου Απόλλωνα, Αρτέμιδος και Ποσειδώνος Πατρώου, της Ρωμαϊκής περιόδου των χρόνων του Οκταβιανού Αυγούστου (27 π.Χ.- 14 μ.Χ.) χτισμένους πάνω σε άλλους παλαιότερους ναούς της Ελληνιστικής εποχής. Έτσι ταυτίστηκε η θέση με το αρχαίο Πύθιο της παρολύμπιας περιοχής της Περραιβίας.

Δεν γνωρίζουμε πότε αποστρατεύθηκε και επέστρεψε στα καθαυτού καθήκοντά του με έδρα το Βόλο, όμως παρά τα περιορισμένα μέσα έκανε σπουδαίο έργο, με βασικές ανασκαφές στην αρχαία Δημητριάδα (Βόλος).

Έγινε και έφορος αρχαιοτήτων Αττικής. Το 1926 αναδείχθηκε τακτικός καθηγητής Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Δημοσιεύσεις του: 1. Ανασκαφαί και έρευναι εν Θεσσαλία και Μακεδονία κατά το έτος 1912 (Α. Αρβανιτόπουλος), Αθήναι, 1913. 2. Αρβανιτόπουλος Απόστολος, Θεσσαλικά μνημεία, έκδοση 1909. 3. Απόστ. Σ. Αρβανιτόπουλος, ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΗ (Δίτομο), έκδοση 1937. Πέθανε 20.3.1942.

ΠΗΓΕΣ:

1. ΒΑΣΙΛΗΣ Φ. ΠΛΑΤΑΝΟΣ, Σελίδες από την ιστορία της Ελασσόνας και της περιοχής της (1013-1940), σ.15-16-17, 2022.
2. ΣΠΥΡ. ΑΝΤ. ΜΠΟΥΜΠΑΣ, ΤΟ ΠΕΡΡΑΙΒΙΚΟΝ ΓΕΝΟΣ ΚΑΙ Ο ΟΛΥΜΠΟΣ, σ.363-431, ΑΘΗΝΑ 2000.
3. Ανθή Μπάζιου-Ευσταθίου (Δρ. αρχαιολόγος), ΛΑΡΙΣΑ Αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία, έκδοση ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ, σ. 134-134.
4. Άρθρο: Αλέξανδρος Χ. Γρηγορίου, «Απόστολος Σ. Αρβανιτόπουλος (1874-1938)-Οι πρώτες του αρχαιολογικές έρευνες στη Λάρισα», 15.12.2019, ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Λάρισας.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ

9 Φεβρουαρίου, ημέρα μνήμης του εθνικού ποιητή Διονύσιου Σολωμού, έχει καθιερωθεί ως Παγκόσμια Ημέρα Ελληνικής Γλώσσας

Λόγος είναι η έκφραση της ψυχής, το «σκέπτεσθαι και το διανοείσθαι» του ανθρώπου και στην ουσία είναι: η Ιστορία, η Επιστήμη κι η Φιλοσοφία. Την ανακάλυψή του προκάλεσαν: η απορία, ο θαυμασμός κι η αναζήτηση της αρχής των όντων και του κόσμου, με λίγα λόγια η κατανόηση της ψυχής και της ζωής. Ο αρχαίος ελληνικός λόγος επικεντρώνεται στις τρεις μεγάλες αξίες που υπηρετεί: το Αληθινό, το Αγαθό και το Ωραίο. Με την εξέλιξή του παράγει την κριτική σκέψη, απαλλάσσει την αλήθεια από το ψέμα, το καλό από το κακό, και τελικά φθάνει στην ιδέα του Θεού.

Η ελληνική γλώσσα, που είναι η αρχαιότερη ζωντανή πηγή γνώσης, μπόλιασε τις γλώσσες όλων των λαών και έγινε η βάση των επιστημών. Ξεκινώντας από τα ομηρικά έπη, τις τραγωδίες και τις κωμωδίες, τη φιλοσοφία και την ποίηση, έγινε ο χείμαρρος που πότισε την παγκόσμια ποίηση και φιλοσοφία, με αποτέλεσμα κάθε τι παγκόσμιο να είναι στην πραγματικότητα ελληνικό. Με την τελειότητά της λειτούργησε πάνω από πέντε χιλιάδες χρόνια και εντέλει... επέζησε.

Παρ' όλα αυτά τελευταία κλονίζεται από την προσπάθεια κάποιων νεωτεριστών να την απλοποιήσουν, και παράλληλα «παρामορφώνεται» με την εισαγωγή ξένων λέξεων και φράσεων.

Η συνδρομή της Ορθόδοξης Πίστης και Εκκλησίας στη διάσωση της ελληνικής γλώσσας, όλους αυτούς τους αιώνες, είναι αναμφισβήτητη. Ως γνωστόν η Καινή Διαθήκη γράφτηκε στην Αλεξανδρινή Κοινή (κοινή ελληνική), δηλαδή την εξελικτική μορφή της αρχαίας αττικής διαλέκτου, και στην ίδια γλώσσα μεταφράστηκε από ελληνιστές Εβραίους η Παλαιά Διαθήκη, με τη μετάφραση των Ο' (Εβδομήκοντα). Αξίζει να σημειωθεί ότι τον Δ' αιώνα ο Μέγας Βασίλειος κι ο Ιωάννης Χρυσόστομος, στα κείμενα και τις ευχές της Θείας Λειτουργίας, επέλεξαν να χρησιμοποιήσουν την αττική διάλεκτο και όχι την τότε ομιλούμενη κοινή ελληνική, πιστεύοντας ότι η κλασική αττική μπορούσε να εκφράσει καλύτερα την ιεροπρέπεια και το μυστήριο του δόγματος.

Στη συνέχεια, Οικουμενικές Σύνοδοι και υμνογράφοι κρατούν την αττική γλώσσα, που συνεχίζει να διδάσκει τα σκλαβωμένα ελληνόπουλα, κατά τα χρόνια της τουρκοκρατίας, μέσα από τα εκκλησιαστικά και λειτουργικά βιβλία. Κληρικοί και μοναχοί διδάσκουν την Οκτώηχο και το Ψαλτήρι στα παιδιά, μέσα στα σκοτεινά και κρύα κελιά τους.

Κανένας δε σκέφτηκε όλους αυτούς τους αιώνες να μεταφράσει τη θεία λειτουργία στη δημόδη γλώσσα. Αντίθετα, όλοι προέτρεπαν να διδάσκονται τα παιδιά την εκκλησιαστική-ελληνική γλώσσα, από σεβασμό και επίγνωση της αξίας της. Πρώτος απ' όλους ο Πατροκοσμάς προέτρεπε να κτίσουν ελληνικά σχολεία, αφού όπως έλεγε: «η Εκκλησία είναι στην ελληνική». Επίσης ο άγιος Νικόδημος ο αγιορείτης τον 18ο αιώνα χρησιμοποίησε το ομηρικό ιδίωμα με τρόπο μοναδικό, μεταγλωττίζοντας μια περικοπή, στον Εσπερινό της Αγάπης, έχοντας όπως κι άλλοι πολλοί επίγνωση της αξίας της γλώσσας.

Το Βυζάντιο για 1123 χρόνια στάθηκε φρουρός και προμαχώνας μπροστά στον ισλαμικό κίνδυνο, προστατεύοντας με αυτοθυσία τη Δύση. Στο διάστημα αυτό το αρχαίο ελληνικό πνεύμα ζυμώθηκε με το χριστιανικό, σε μια αρμονική σύνθεση. Η ελληνική γλώσσα έγινε η επίσημη γλώσσα της αυτοκρατορίας, ενώ παράλληλα ήταν η γλώσσα της Εκκλησίας.

Βάση και στυλοβάτες της ήταν οι τρεις Καππαδόκες: Μέγας Βασίλειος, Γρηγόριος Θεολόγος και Γρηγόριος Νύσσης, επίσης ο Ιωάννης Χρυσόστομος, και φυσικά οι πέντε Αναγεννήσεις του Βυζαντίου που ακολούθησαν: 1) Στα 400 μ.Χ. με το Πανδιδακτήριο, 2) η Μακεδονική Αναγέννηση στα χρόνια του Πορφυρογέννητου και του Λέοντα Σοφού, 3) η Αναγέννηση στα 1040 με τον Μιχαήλ Ψελλό και τον Ξιφιλίνο, 4) Η Αναγέννηση των Κομνηνών τον ΙΑ'-ΙΒ' αιώνα με την Άννα Κομνηνή, τους Χωνιάτες και τον Κωνσταντίνο Μανασσή, και τέλος 5) η μεγαλύτερη όλων, αυτή των Παλαιολόγων

της Δέσποινας
Χίντζογλου -
Αμασλίδου
γιατρού,
μέλος της Ε.Λ.Β.Ε

τον ΙΓ'-ΙΔ' αιώνα με τον Θεόδωρο Μετοχίτη, τον Μάξιμο Πλανούδη και τον Κωνσταντίνο Αρμενόπουλο. Όλοι οι λόγιοι στη διάρκεια των 11 αιώνων με το έργο τους διατήρησαν τη γλώσσα αειθαλή και την έκαναν αθάνατη.

Και γεννώνται δυο ερωτήματα:

1) Γιατί οι σημερινοί πτυχιούχοι με τους υπολογιστές δεν μπορούν να βάλουν μια περισπωμένη (και ποιος φταίει γι αυτό...), ενώ τα φτωχά Ελληνόπουλα επί τουρκοκρατίας μάθαιναν, με το φως των κεριών, όλες τις μορφές της ελληνικής από τον Όμηρο μέχρι την εποχή τους; Τους υπεύθυνους λίγο-πολύ τους γνωρίζουμε.

Και

2) Τι προσέφερε η Εκκλησία στη διατήρηση της γλώσσας;

Είναι απ' όλους αποδεκτό ότι η Εκκλησία έσωσε με τη Θεία Λειτουργία τη γλώσσα και τη χριστιανική μας συνείδηση, ακόμη και στις περιοχές που επιβάλλονταν

η τουρκική γλώσσα. Η τουρκοφωνία επιβλήθηκε αρχικά τον 13ο αιώνα, από τον εμίρη των Καραμανλιδών, Μωχαμέτ, δια πυρός και σιδήρου (εξισλαμισμός, γλωσσοκοπία κ.τ.λ.), στο Σελτζούκ Ρουμ, στην περιοχή του Ικονίου. Ως γνωστό με την караμανλídикη γραφή (ελληνικά στοιχεία-τούρκικες λέξεις) σώθηκε η ελληνική αλφάβητος στην Καππαδοκία και σ' όλη τη Μικρά Ασία. Οι υπόδουλοι Έλληνες είχαν ανάγκη την ελληνική αλφάβητο, για να μπορούν να διαβάζουν τα εκκλησιαστικά-θρησκευτικά βιβλία, και ακόμη για να αντικρούουν αργότερα τους Μισιονάριους που δραστηριοποιήθηκαν εκεί.

Έτσι το Οικουμενικό Πατριαρχείο επινοεί την караμανлídикη γραφή (τον 18ο αιώνα, το 1718) και αναλαμβάνει την προώθηση των βιβλίων σ' όλη την επικράτεια. Ανοίγουν τυπογραφεία στην Κωνσταντινούπολη, τη Μονή του Κύκου στην Κύπρο, την Καισάρεια, τη Βενετία, αλλά και στην Ελλάδα (στα νησιά του Ιονίου, τη Ναύπακτο, την Άρτα και αλλού), τη Μαύρη θάλασσα (Μαριούπολη), ακόμη και στο Μπρούκλιν (στη Νέα Υόρκη).

Η ιδιαίτερη αυτή διάλεκτος κράτησε ακέραιες τις ονομασίες: του εορτολογίου, τους μήνες, τις ημέρες και πολλές καθημερινές λέξεις (αναχτάρ-κλειδί-ανοιχτήρι, παστάς-γάμος-νυφική παστάδα, Σεπτέμβριος-Σεπτέμβριος, δόξα-αρραβώνας, κιορ-κι ορά=δε βλέπει δηλ. τυφλός κ.τ.λ.).

Παράλληλα η ελληνική γλώσσα παρέμεινε ακέραια στα μοναστήρια και τις εκκλησίες, όπου... ούτως ή άλλως συνεχιζόταν η διδασκαλία της. **Και βέβαια η χρήση του ελληνικού αλφαβήτου, στην караμανлídикη, διατήρησε την ανάμνηση της ελληνικής καταγωγής και συγχρόνως προέτρεψε στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και την ανακάλυψη των θησαυρών της.** Τον 18ο αιώνα θα κυκλοφορήσουν, εκτός από βιβλία, πολλές εφημερίδες στο караμανлídикo ιδίωμα και αργότερα με τα σουλτανικά διατάγματα (Χάτι- Σερίφ και Χάτι- Χουμαγιούν) θα δοθούν ελευθερίες στις μειονότητες και η ελληνική γλώσσα θα διδάσκεται πλέον ελεύθερα στα περισσότερα μέρη, με δασκάλους που θα πληρώνονται από τους Έλληνες δημογέροντες.

Μπορούμε όλοι να αναλογισθούμε τη σημασία που είχε για τις επόμενες γενιές η ευλαβική αυτή και με πολλές θυσίες φύλαξη της ελληνικής γλώσσας, εκείνα τα δύσκολα χρόνια.

Όμως οι καιροί άλλαξαν. Τώρα το πνεύμα σιγεί, η εθνική μας συνείδηση δοκιμάζεται και μια ξενική αλλοτρίωση δουλεύει ύπουλα και μας δηλητηριάζει. Είναι η ώρα να αντιδράσουμε, να σώσουμε τη γλώσσα, να μάθουμε την Ιστορία μας και να ζωντανέψουμε την Παράδοσή μας. Γιατί αυτά είναι οι πυλώνες και τα θεμέλιά μας!

Ας φροντίσουν οι υπεύθυνοι, ας φροντίσουμε κι εμείς...

ΠΗΓΕΣ:

Κωνσταντίνος Χολέβας (Περιοδικό Νέας Εστίας), Δέσποινα Αμασλίδου (Όσα δεν ήξερα για το Βυζάντιο), Γαρυφαλλιά Καλαμπόκη (περιοδικό: Ο κόσμος της Ελληνίδος), διαδίκτυο.

Η ΘΕΣΣΑΛΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ 11^ο ΕΩΣ ΤΟΝ 15^ο ΑΙΩΝΑ

Το 1066, οι βλαχόφωνοι Λαρισαίοι, επειδή τους δυσκόλευε η αύξηση της φορολογίας, επαναστάτησαν εναντίον του αυτοκράτορα του Βυζαντίου. Με αρχηγό τους τον σεβαστοκράτορα (στρατηγό) Νικουλίτζα κυρίευσαν τα Φάρσαλα, κατευθύνθηκαν βορειοδυτικά προς την περιοχή της Καρδίτσας, κυρίευσαν το Φανάρι, σημαντική πόλη εκείνη την εποχή, στη συνέχεια τα Τρίκαλα, τους Σταγούς (Καλαμπάκα) και κατέληξαν στα Σέρβια, όπου έφθασε η επιστολή του αυτοκράτορα Κων/νου Ι΄ Δούκα, με την οποία αναιρούσε τη φορολογία.

Όμως, αφού διαλύθηκαν οι επαναστάτες, ο αυτοκράτορας αθέτησε τον λόγο του και φυλάκισε τον Νικουλίτζα, επειδή δεν συμφωνούσε με την αθέτηση. Κλεισμένος στη φυλακή, στο Αρμενικό Θέμα, ο Νικουλίτζας έστειλε επιστολές στον παππού του Κεκαυμένου περιγράφοντας τα δεινά του.

Ο παππούς του Κεκαυμένου, με αυτές τις επιστολές έγραψε ένα βιβλίο, το Στρατηγικόν, στο οποίο καταφέρεται πολύ σκληρά εναντίον των βλαχόφωνων. Ακολουθώντας, το 1082, οι Νορμανδοί με τον Βοημούνδο πολιορκήσαν τη Λάρισα. Την άνοιξη του 1083, ο αυτοκράτορας Αλέξιος Γ΄ Κομνηνός έφθασε εδώ με ισχυρό στρατό και έσωσε την πόλη. Η περιοχή της Λάρισας περιήλθε στο λατινικό βασίλειο της Θεσσαλονίκης.

Ο Βονιφάτιος διόρισε εδώ διοικητή τον Γουλιέλμο ντι Λάρσα. Η Φραγκοκρατία διήρκησε εδώ μόνο 15 χρόνια. Στη συνέχεια η Θεσσαλία περιήλθε στη δικαιοδοσία του δεσποτάτου της Ηπείρου, υπό τον Μιχαήλ Άγγελο Δούκα Κομνηνό. Από τους δύο γιους του, ο νόθος Ιωάννης Α΄ ανέλαβε ως ηγεμόνας τη Θεσσαλία, με έδρα αρχικά τα Τρίκαλα και μετά την Υπάτη. Αυτός είναι ο ιδρυτής της Μονής της Ακαταμαχίτου Θεοτόκου, της γνωστής μας Πόρτα Παναγίας. Νυμφεύθηκε την κόρη

της βλαχόφωνης οικογένειας των Ταρωνάδων, η οποία ίδρυσε τη Μονή της Λυκουσάδας, κάτω από το Φανάρι, όπου καλογέρεψε όταν χήρεψε, ως μοναχή Υπομονή.

Το 1306 εμφανίσθηκαν στις πλαγιές του Ολύμπου οι Καταλανοί, οι οποίοι λεηλατούσαν την Ανατολική Θεσσαλία, και γι' αυτό πολλοί κάτοικοι έφυγαν στα βουνά ή στη Δυτική Θεσσαλία. Η μείωση του πληθυσμού ανάγκασε τον μητροπολίτη της Λάρισας να εγκαταλείψει την πόλη, το 1318, και να εγκατασταθεί για 4 αιώνες στα Τρίκαλα. Λόγω της άσχημης κατάστασης της αυτοκρατορίας, στη

του **Κώστα Σπανού**
συγγραφέα
εκδότη του περιοδικού
«Θεσσαλικό Ημερολόγιο»

επαρχία εμφανίσθηκαν πολλοί μικροί και μεγάλοι γαιοκτήμονες, από τους οποίους ο Γαβριηλόπουλος στο Φανάρι και οι Μελησσινοί στο Πήλιο αναδείχθηκαν σημαντικοί περιφερειακοί ηγεμόνες.

Υπό την εξουσία του Γαβριηλόπουλου τελούσαν το Φανάρι, τα Τρίκαλα, οι Σταγοί, η Ελασσόνα, το Δαμάσι, το Λυκοστόμιο (Τέμπη) και το Καστρί της Αγιάς. Μετά τον θάνατο του Στεφάνου Γαβριηλόπουλου, διαδόχου του Μιχαήλ Γαβριηλόπουλου, ο αυτοκράτορας Ανδρόνικος Γ΄ Παλαιολόγος έστειλε εδώ ως διοικητή τον έμπιστό του Μιχαήλ τον Μονομάχο.

Όμως, ο πραξικοπηματίας αυτοκράτορας Ιωάννης Καντακουζηνός τον αντικατέστησε με τον ανεψιό του Ιωάννη Άγγελο τον Πιγκέρνη, το 1342, ο οποίος πέθανε το 1348. Αυτή την εποχή κυριαρχούν στη Βορειοδυτική Ελλάδα οι Σέρβοι υπό τον κράλη Στέφανο Ντουσάν. Ο στρατηγός του Πρελούμπος κυρίευσε τα Τρίκαλα, τα οποία κατέστησε πρωτεύουσα του ελληνοσερβικού κράτους.

Τον Στέφανο διαδέχθηκε ο ετεροθαλής αδελφός του Συμεών Ούρεσης Παλαιολόγος και αυτόν ο γιος του Ιωάννης Ούρεσης Παλαιολόγος, ο οποίος είχε κλίση προς τη θρησκεία και όχι προς την πολιτική εξουσία. Παρέδωσε την εξουσία στον γαμπρό του και ανέβηκε στο Μεγ. Μετέωρο, όπου μόνασε ως αδελφός Ιωάσαφ και θεωρείται ως συνιδρυτής με τον Αθανάσιο τον Μετεωρίτη.

Το 1386/1386 έφθασε στην περιοχή της Λάρισας ο οθωμανός στρατηγός Εβρενός, ο οποίος την κυρίευσε αμαχητί, διότι δεν υπήρχε τίποτα για να τον αντισταθεί. Μαζί του έφερε και αρκετούς νομάδες κτηνοτρόφους, τους Γιουρούκους, τους οποίους οι Θεσσαλοί ονομάζαμε Κονιάρους.

Το 1393-1393 ο Εβρενός έφτασε μέχρι τη Δυτική Θεσσαλία και κυρίευσε το Φανάρι, τα Τρί-

καλα και τους Σταγούς. Μετά από ένα σύντομο κενό, λόγω της εμφάνισης του Ταμερλάνου στην Άγκυρα, έφθασε στη Λάρισα, το 1423, ο Τουραχάν μπέης, σταβλάρχης του Εβρενός.

Ο Τουραχάν πρόσφερε στους ιππείς αξιωματικούς του τις προσόδους των οικισμών, διαιρώντας τους σε 3 ενότητες: στο τιμάριο, η πρόσδοδος του οποίου έφτανε μέχρι τις 9.999 άσπρα (120 άσπρα=1 γρόσι), στο ζιαμέτι, με πρόσδοδο από 10.000 έως 99.999 άσπρα, και στο χάσι με πρόσδοδο πάνω από 100.000 έσοδα.

Όλυμπος, το βουνό των Θεών που κατακτήθηκε μόλις το 1913

Οι προσπάθειες κατάκτησης του Μύτικα - Ποιοι και πότε έφτασαν πρώτοι στην ψηλότερη κορυφή του Ολύμπου; - Χρήστος Κάκαλος: Ο θρύλος του Ολύμπου

Ο Όλυμπος, το ψηλότερο ελληνικό βουνό ήρθε και πρόσφατα στην επικαιρότητα με αφορμή, δυστυχώς, τον θάνατο ενός 41χρονου έμπειρου ορειβάτη, τις μέρες των Χριστουγέννων, αλλά και τον τραυματισμό μιας 35χρονης Σέρβας ορειβάτισσας στις 4/1/2023.

Πασίγνωστος σαν όνομα όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο, ο Όλυμπος εξακολουθεί να κρατά καλά κρυμμένα κάποια από τα μυστικά του.

Το παρόν κείμενο αναφέρεται με περισσότερες λεπτομέρειες στο βουνό των Θεών και την «κατάκτησή» του πριν από 110 χρόνια.

Όλυμπος: το όνομα

Σύμφωνα με το ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ του Franco Montanari, η πρώτη αναφορά του Όλυμπου γίνεται από τον Όμηρο στην «Ιλιάδα».

Και άλλοι αρχαίοι συγγραφείς και ποιητές, όπως ο Ησίοδος, ο Ηρόδοτος και ο Αριστοφάνης κάνουν μνεία στον Όλυμπο.

Ωστόσο, το όνομα του βουνού φαίνεται ότι είναι πολύ παλαιότερο από τα ομηρικά χρόνια και χρονολογείται γύρω στο 1800 π.Χ. Σύμφωνα με μία εκδοχή αυτό προέρχεται από λέξη των αιολόφωνων κατοίκων της δυτικής και νότιας ακτής της Μικράς Ασίας. Είναι ίσως ομόρριζο με τις αρχαίες λέξεις λοβός και λέπας (βουνό πετρώδες και γυμνό), τη λατινική Limbus και την αραβική Ieb.

Σύμφωνα με άλλους, προέρχεται από τις σημαντικές λέξεις Eloim - Ab ή Eloim-Ba (κατοικία των Θεών), απ' όπου προήλθε και ο τύπος Έλυμπος. Ο Χαράλαμπος Συμεωνίδης, γράφει ότι το όνομα Όλυμπος είναι προελληνικής αρχής και άγνωστης ακριβούς σημασίας. Ο VI. Georgiev (1981), θεωρεί ότι πρόκειται για όνομα πελασγικής αρχής *ολυμπός "σχίζων, διαρρηγνύων".

Το όνομα Όλυμπος (και Ούλυμπος στην ιωνική διάλεκτό) εμφανίζεται ακόμα σε βουνά της Μυσίας, της Βόρειας Γαλατίας, στην Ιωνία, κοντά στη Σμύρνη, στη Λακωνία (ως λόφος στη Σελλασία), στην Αρκαδία (το μεταγενέστερο Λύκαιον), στην Πισάτιδα της Ηλείας, στην Κρήτη, στην Κάρπαθο και αλλού. Ο Fick λόγω της συχνής εμφάνισης του τύπου Έλυμπος στις μέρες μας, υποθέτει ότι το συγκεκριμένο όνομα υπήρχε, παράλληλα με το Όλυμπος στην αρχαιότητα. Ο Πίρι Ρέις στο «Βιβλίο της Ναυσιπλοΐας» (1520-1526), αποκαλεί το βουνό Neibo=τον Έλυμπο.

Γεωγραφικά στοιχεία

Ο Όλυμπος είναι το ψηλότερο ελληνικό βουνό (Μύτικας ή Πάνθεον ,2.918 μέτρα) και το δεύτερο ψηλότερο των Βαλκανίων, μετά τη Ρίλα της Βουλγαρίας (2.925 μέτρα). Βρίσκεται στο ΒΑ τμήμα της Θεσσαλίας και το ΝΔ της Μακεδονίας, στα σύ-

του Γιώργου
Μπαλή
αστυνομικού ε.α.
συγγραφέα

νορα των νομών Πιερίας και Λάρισας.

Μετά τον Μύτικα, ψηλότερες κορυφές του είναι οι: Σκολιό (2.911 μ.), Στεφάνι ή Θρόνος (2.909 μ.), Άγιος Αντώνιος (2.817 μ.), Προφήτης Ηλίας (2.803 μ.), Τούμπα (2.801 μ.) κ.ά. Έχει 36 κορυφές με ύψος πάνω από 2.000 μέτρα, 44 με ύψος από 1.000 ως 2.000 μέτρα και 8 με ύψος κάτω από 1.000 μέτρα. Το μήκος του, από την Ανατολή προς τη Δύση είναι 25 χλμ., το πλάτος του, από τον Βορρά προς τον Νότο είναι 28,5 χλμ η περίμετρός του 150 χλμ. περίπου και η έκτασή του 500 τ.χλμ.

Είναι από τα νεότερα βουνά του κόσμου, καθώς υπολογίζεται ότι η ηλικία του δεν ξεπερνά τα 200

εκατομμύρια χρόνια (!). Τότε το μεγαλύτερο τμήμα της Ελλάδας και της Μεσογείου βρισκόταν στον πυθμένα μιας ρηχής θάλασσας. Πριν από 1 εκατομμύριο χρόνια οι παγετώνες κάλυψαν τον Όλυμπο, η άνοδος της θερμοκρασίας που ακολούθησε όμως έλιωσε τους πάγους και οι χείμαρροι που δημιουργήθηκαν παρέσυραν μεγάλες ποσότητες θρυμματισμένων πετρωμάτων στα χαμηλότερα σημεία.

Στον Όλυμπο έχουν καταγραφεί 1.700 είδη ανώτερων φυτών (το 25% της ελληνικής χλωρίδας), πάνω από 30 είδη θηλαστικών και περισσότερα από 100 είδη πτηνών. Όπως αναφέρει ο Πausanias, στον Όλυμπο κατά την αρχαιότητα υπήρχαν ακόμα λιοντάρια, ενώ σύμφωνα με τον βίο του Αγίου Διονυσίου (16ος αιώνας), ζούσαν στο βουνό αρκούδες!

Μυθολογία και ιστορία

Ο Όλυμπος ήταν το ιερό βουνό της αρχαίας Ελλάδας. Εκεί νίκησε ο Δίας τους Τιτάνες και πήρε την εξουσία. Στην ψηλότερη κορυφή του είχε το ανάκτορό του ο Ζευς. Στις γύρω κορυφές, είχαν τις κατοικίες τους οι Ολύμπιοι Θεοί. Ο χώρος συνδέθηκε και με τον Ορφέα.

Στους ιστορικούς χρόνους η περιοχή γύρω από τον Όλυμπο κατοικήθηκε από ελληνικά φύλα και οι ορεινές διαβάσεις του έπαιξαν σημαντικό ρόλο στις πολεμικές επιχειρήσεις από την εποχή των Περσικών Πολέμων, μέχρι την κατάκτηση της Ελλάδας από τους Ρωμαίους.

Οι έρευνες στον Όλυμπο έφεραν στο φως πολυάριθμες ενεπίγραφες λίθινες πλάκες και νομίσματα στην κορυφή Άγιος Αντώνιος, όπου πιθανότατα υπήρχε βωμός για τις θυσίες προς τους Ολύμπιους θεούς. Σε πολλές άλλες περιοχές στα νότια και νοτιοανατολικά βρέθηκαν πλάκες με λατινικά γράμματα. Εκεί πιθανότατα είχαν δημιουργηθεί παρατηρητήρια των ρωμαϊκών λεγεώνων.

Στους πρόποδες του Όλυμπου είχαν ιδρυθεί σημαντικές πόλεις: το Δίον, τα Λείβηθρα και το Πύθιον. Οικισμός όμως (Συνέχεια στη σελίδα 6)

Κυρά και δούλα

(Ψυχογραφήματα 2012-Δέποινα Αμασλίδου)

Πιο «ντούμπλεφας» ρόλος απ' αυτόν της γυναίκας νοικοκυράς δεν υπάρχει.

Αφέντρα κι αρχόντισσα μέσα στο βασίλειό της και συγχρόνως δουλάρα με γαλλικό ρο!

Έχει τη δύναμη και το ταλέντο να το κάνει να λάμψει και να μοσχοβολήσει, αλλά για να το καταφέρει... δουλεύει βαριά και ανθυγιεινά, χωρίς ένσημα και κυρίως χωρίς αναγνώριση. Το να κρατήσει το σπίτι της καθαρό, λειτουργικό και φιλόξενο, είναι ένας διαρκής αγώνας. Πότε θα κατεβάσει τις κουρτίνες, πότε θα σαπουνίσει τους τοίχους, πότε θα ξεσαβουριάσει τις ντουλάπες... που όλο τις αδειάζει κι όλο ξαναγεμίζουν, πότε θα καθαρίσει τα χαλιά, πότε θα καθαρίσει τα ντουλάπια της κουζίνας και τον μπουφέ; Πότε;

«Ποτέ!» της έρχεται να τσιρίξει κι η οικογένεια συμφωνεί μαζί της... αλλά αυτή ξέρει ότι έτσι και το παρατήσει, πολύ γρήγορα θα καταντήσει σαν εκείνα τα αγγλικά σπίτια στην τηλεόραση, που τα καθαρίζουν οι δυο «ξινές» με τα χρωματιστά γάντια.

Και μετά είναι το φαγητό με τις σαλάτες του, βραστές και φρέσκες, τα λαδερά και τα κυριακάτικα, τα παραδοσιακά και τ' άλλα των «καλεσμάτων», όλα απαραίτητα και δεδομένα, όλα κουραστικά και πολύ καταναγκαστικά.

Η εκπαίδευση άρχισε από τα παιδικά της χρόνια, όταν με τα κοριτσάκια της γειτονιάς έπαιζαν «σπιτάκια» ή «κουμπάρες». Είχαν τα κατσαρολικά τους, τις πάνινες κούκλες τους, μαγείρευαν, τάζαν το «μωρό» τους, συγύριζαν, έψηναν καφέ στην κουμπάρα τους και ήταν περήφανες για όλα αυτά.

Τα χρόνια πέρασαν και οι φτωχικές κούκλες έγιναν Bibi-bo και John-John. Και έτσι με την Bibi-bo γιατρό ή αεροσυνοδό και τον John-John ηλίθιο κοσμικό δίπλα της, μεγάλωσε η καινούργια γενιά και πήρε την κατάσταση στα χέρια της. Οι καινούργιες νοικοκυρές έγιναν αλλιώςτικες.

Περιποιημένες σαν τις κούκλες τους, μ' έναν John-John δίπλα τους, με πολλά πτυχία και πάρα πολλά καλλυντικά, σνομπάρουν το νοικοκυριό.

Το ακριβοπληρωμένο γαλλικό μανικιούρ δε βοηθάει στις δουλειές της κουζίνας, και τα κρεμμύδια και τα σκόρδα μυρίζουν πολύ... Η ηλεκτρική κουζίνα δεν ψήνει παρά καμιά έτοιμη πίτα ή πίτσα και τα τάπερ με τα γεμιστά και τα παπουτσάκια από τη μαμά πηγαινοέρχονται να καλύψουν την ανεπάρκεια.

Τις Κυριακές πάνε στους γονείς για κανένα αρνάκι στον φούρνο και χορταίνουν ευλογημένη μοσχοβολιά, μια και το σπίτι τους μυρίζει μόνο αποσμητικό χώρου και αρώματα.

Αυτά τα σπίτια όμως δε γίνονται ποτέ «σπιτικά». Δεν έχουν θαλπωρή, δεν έχουν αίσθημα. Αν δε δώσει η νοικοκυρά ψυχή και σώμα στ' άψυχα να τα ζωντανέψει, αν δεν ταΐσει και δε νοστιμίσει για να ευχαριστήσει, αν δε φιλέψει ή δε φιλοξενήσει, τότε δε φτιάχνει οικογένεια, δε φτιάχνει «φωλιά».

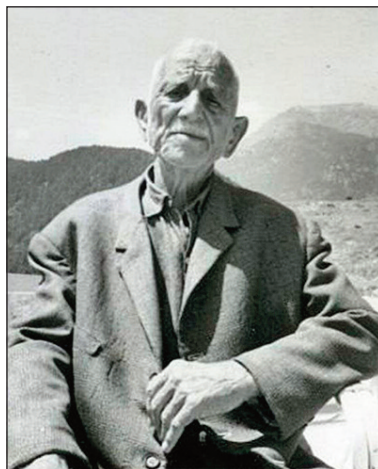
Αν όμως ακολουθήσει τελικά η μεγάλη Bibi-bo τις συμβουλές της μάνας και της γιαγιάς, και καταφέρει να ζωντανέψει το σπίτι της με τον παραδοσιακό τρόπο, τότε όλο το μπράβο θα 'ναι δικό της και από «κυρά και δούλα» θα γίνει «κυρά κι αφέντρα», αφέντρα της αγάπης.

(Συνέχεια από την σελίδα 5)

πρέπει να υπήρχε ήδη από το 1000 π.Χ. κοντά στις περιοχές Άγιος Βασίλειος και Μεσσήνη, όπου εντοπίστηκαν και ανασκάφηκαν νεκροταφεία τύμβων που χρονολογούνται από το 1000 π.Χ. ως το 700 π.Χ. Οι απλοί στην κατασκευή τους τάφοι αποκάλυψαν σημαντικά κτερίσματα που αποδεικνύουν τη σχέση του Όλυμπου τόσο με τη Θεσσαλία όσο και με τη Μακεδονία. Ο Όλυμπος αναφέρεται και πάλι στις πηγές **κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας**. Εκεί ιδρύθηκε το δεύτερο **αρματολίκι της Ελλάδας** το 1489. Ορισμένοι από τους πιο ξακουστούς κλέφτες και αρματολούς του Ολύμπου ήταν οι Ζήδρος, Νικοτσάρας, Γεωργάκης Ολύμπιος και οι Λαζαίοι. Η περιοχή του Ολύμπου συμμετείχε στις επαναστατικές κινήσεις του 1821, ενώ όταν δεν εντάχθηκε στα όρια του νέου ελληνικού κράτους έγιναν δύο εξεγέρσεις, το 1833 και το 1854 πριν τη μεγάλη επανάσταση του 1878 η οποία σηματοδότησε την απελευθέρωση της ευρύτερης περιοχής και της Μακεδονίας. **Την περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου** έγιναν στον Όλυμπο σημαντικές μάχες μεταξύ ελληνικών και συμμαχικών στρατευμάτων και των Γερμανών.

Οι προσπάθειες για αναρρίχηση στον Μύτικα και η κατάκτησή του το 1913

Ίσως πολλοί νομίζουν ότι ο Μύτικας, η ψηλότερη κορυφή του Ολύμπου στα 2.918 μέτρα «κατακτήθηκε» σχετικά νωρίς.

Χρήστος Κάκαλος, 1976 -98 ετών

Κάτι τέτοιο όμως δεν συνέβηκε. Όχι μόνο επειδή είναι ιδιαίτερα δυσπρόσιτος, αλλά και γιατί στην αρχαιότητα ως κατοικία των Θεών ήταν άβατη, ως ιερή.

Πρώτος σύγχρονος εξερευνητής και οδοιπόρος του Ολύμπου θεωρείται ο **Άγιος Διονύσιος ο εν Ολύμπω** μια σημαντική προσωπικότητα της Εκκλησίας μας. Γεννήθηκε γύρω στο 1500 στο χωριό Σλάτεινα ή Πλάτ(α)ινα της επαρχίας Φαναρίου της Θεσσαλίας. Νέος, μόνασε στα Μετέωρα. Αργότερα πήγε στα Ιεροσόλυμα και

στη συνέχεια στο Άγιο Όρος. Εγκατέλειψε τη Μονή Φιλοθέου της οποίας είχε εκλεγεί ηγούμενος καθώς δεχόταν απειλές κατά της ζωής του από τους Βούλγαρους. Πήγε στη Βέροια, το 1526 ταξίδεψε ξανά στα Ιεροσόλυμα και επιστρέφοντας, πήγε στον Όλυμπο όπου ίδρυσε το 1542 τη μονή που σήμερα φέρει το όνομά του. Η Μονή Αγίου Διονυσίου εν Ολύμπω βρίσκεται σε υψόμετρο 900 μέτρων, σε φυσική

Φυσικά, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια έγιναν πολυάριθμες επιστημονικές έρευνες, ορειβατικές αναβάσεις και αναρριχήσεις που αποκάλυψαν πολλά από τα μυστικά του βουνού. Στις ψηλότερες κορυφές που παρατηρούνται **έντονα φαινόμενα** και σφοδροί **άνεμοι**.

Δυστυχώς πολλοί ορειβάτες υπερεκτιμούν τις δυνατότητές τους, υποτιμώντας ή αψηφώντας παράλληλα τους κινδύνους, με τραγικά πολλές φορές αποτελέσματα...

Η ουρανοπετούσα φαντασία του ανθρώπου αποκτά πλήρη την αναγνώρισή της στο πλήθος των θρύλων και των παραδόσεων των λαών της γης, μεταξύ των οποίων ιδιαίτερη θέση έχει και το περιεχόμενο του βιβλίου που κυκλοφόρησε τον Ιούνιο του 2022 βιβλίο και φέρει τον τίτλο:

ΠΡΑΣΙΝΟΙ/ΕΣ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΚΑΙ ΘΕΟΙ/ΕΣ, ΠΡΑΣΙΝΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ, ΕΘΙΜΑ ΚΑΙ ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΕΣ

Από την παλαιοευρωπαϊκή στην ελληνική λαϊκή παράδοση

Πρόκειται για τον εξαιρετικό πόνημα της Μαρίας Γκασούκα, ομότιμης καθηγήτριας Λαογραφίας και Φύλου του Παν. Αιγαίου και του Αλέξανδρου Καπανιάρη, Διδάκτορα Ψηφιακής Λαογραφίας Παν. Αιγαίου. Με αφορμή το βιβλίο αυτό, το παρόν κείμενο έχει σκοπό τη γνωριμία μας με τον θρύλο των Πράσινων ανθρώπων, που για άλλες/ους προέρχεται από την παλαιοευρωπαϊκή παράδοση, για άλλες/ους από την Ανατολή και τους δρόμους του μεταξιού, για άλλες/ους από τις πράσινες θεότητες της ελληνορωμαϊκής και κέλτικής παράδοσης, ενώ για αρκετές/ούς αποτελεί κατασκευή των τελευταίων αιώνων της Κεντρικής Ευρώπης.

Ένα βιβλίο που, μεταξύ άλλων, καταδεικνύει πόσο πρωταρχικός είναι ο ερμηνευτικός ρόλος της παρουσίας των θρύλων και των μύθων στη ζωή του ανθρώπου γενικά και στις ψυχικές και πνευματικές μας εκδηλώσεις ειδικότερα. Και αν δεχτούμε τα λόγια του Φώτη Κόντογλου: «κάθε φορά που παραδίδουμε ένα βιβλίο στο Κοινό, είναι σαν να του παραδίνουμε ένα κάστρο», τότε όλοι εμείς έχουμε την εξαιρετική τύχη να νιώσουμε κατακτητές εν ειρήνη.

Ο Στρατής Μυριβήλης είχε γράψει πως όλος ο κόσμος δεν υπάρχει παρά μόνο να τον διηγηθούμε. Αυτό κάνουν οι μύθοι και οι θρύλοι, αυτό μας παρουσιάζουν οι συγγραφείς Μαρία Γκασούκα και Αλέξ. Καπανιάρης. Νιώθω τους συγγραφείς, κάθε συγγραφέα οποιουδήποτε βιβλίου, σαν τα προνομιούχα πλάσματα που έχουν την ικανότητα να αντικρύζουν και να προσεγγίζουν πλευρές της ζωής που όλοι οι υπόλοιποι ούτε καν έχουμε την ευκαιρία να δούμε ή να υποπτευθούμε.

«Οι σελίδες του βιβλίου **δεν είναι** απλά μία συσσώρευση ή ανάλυση αντιλήψεων για τη σχέση ανθρώπου και φύσης στην σκέψη και τον πολιτισμό διάφορων λαών και ιστορικών περιόδων, **αλλά** η χαρτογράφηση της ανθρώπινης δοξασίας για την ακατάβλητη αποτύπωση του Αρχέγονου στις πιο ανεπιτήδευτες εκφάνσεις του».

Το βιβλίο **αποτελεί** μια περιπλάνηση στο ευρωπαϊκό βασικά μυθολογικό σύμπαν, σε μεσαιωνικούς θρύλους και έπη, σε μαγιάτικες γιορτές, αλλά και σε ελληνικά έθιμα και δρώμενα, τα οποία φαίνεται να διασώζουν στοιχεία αρχαϊκών παραδόσεων. **Ωστόσο, καταφέρνει** κάτι πιο σημαντικό, να κάνει ένα ακαδημαϊκό κείμενο, με λαογραφικό και ιστορικό θέμα, επίκαιρο.

Μέσα από τις σελίδες του ξεπηδά μια ολόκληρη σοφία που έχουμε ξεχάσει και την απώλειά της πληρώνουμε

της Δρ Ευαγγελία
Ράπτου
μεταδιδακτορικής
ερευνήτριας
Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Τ. Ε.Π.Α.Ε.Σ.

καθημερινά. Την αγνόηση του κύκλου της ζωής, τη μαγική δύναμη της φύσης. Καταφέρνει με ένα μαγικό τρόπο να τα συνδυάσει όλα. Να μας ταξιδέψει στα πέρατα του κόσμου, από το μακρινό παρελθόν μέχρι τις μέρες μας και να μας μιλήσει για σύμβολα γυναικείας ενδυνάμωσης.

Πρόκειται για ένα θέμα πρωτότυπο, αν και πανάρχαιο, ελκυστικό και εξαιρετικά ενδιαφέρον. Ένα θέμα με ανοριακές διαστάσεις, που εκτείνεται σε μεγάλο βάθος χρόνου και τόπου. Ένα ταξίδι στον κόσμο των μύθων και των θρύλων από την παλαιοευρωπαϊκή μέχρι την ελληνική λαϊκή παράδοση, που αγκαλιάζει όλο τον κόσμο, που καταδεικνύει τις κοινές ανησυχίες των ανθρώπων, ανδρών και γυναικών, των οποίων οι αναπαραστάσεις βρίσκουν την υπέρτατη έκφραση στις μορφές των πράσινων ανθρώπων και πράσινων θεών.

Κρίνεται απαραίτητο να τονιστούν και τα εξής:

Η λέξη «**μύθος**» σημαίνει λόγος, ομιλία, αφήγηση και το ρήμα «μυθέομαι» ή «μυθεύομαι» σημαίνει αφηγούμαι. Έτσι οι **μύθοι** είναι αφηγήσεις ιστοριών οι οποίες θεωρήθηκαν θεμέλιοι λίθοι για την πολιτισμική και καθημερινή ζωή των λαών που έχουν παρουσιάσει μια συστηματική μυθολογία. Μάλιστα, μπορούμε να μιλάμε για **διαπολιτισμική υπόσταση** των μυθολογιών των λαών, για παραλλαγές σε ένα θέμα.

Βέβαια, οι μύθοι δεν είναι αντανάκλασεις συγκεκριμένων ιστορικών γεγονότων, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι στερούνται του στοιχείου της ιστορικότητας. Το αντίθετο μάλιστα. Αναδεικνύουν την ιστορικότητα με έναν εκπληκτικό ως προς τη σύλληψη τρόπο, μέσω συμβολικών αφηγήσεων. Κατά έναν μη γραμμικό και μη συμβατικό τρόπο είναι φανερό πως η λεγόμενη «Ιστορία των ανθρώπων» στοιχειώνεται συνεχώς από μυθολογικά αρχέτυπα.

Ο όρος «**αρχέτυπο**» συνδέεται στενά με τον όρο «μύθος».

Αρχέτυπο είναι ο «τύπος της αρχής» ή ο «αρχικός τύπος», όπου η λέξη «τύπος» σημαίνει «μορφή, σχήμα». Οι μύθοι στην συντριπτική τους πλειοψηφία είναι αρχέτυπα, ένα είδος πρωταρχικών καθοριστικών σεναρίων που εκτυλίσσονται σε ιστορικό τρόπο σε ένα υπερϊστορικό σύμπαν. Οι ιδέες εκφράζονται με μύθους, με **σύμβολα**.

Τι είναι το σύμβολο; Το σύμβολο είναι μια εικονική παράσταση ή σύμπλεγμα εικονικών παραστάσεων που αντιπροσωπεύει μια ιδέα ή πολλές ιδέες και σκέψεις μαζί με τον πλέον «οικονομικό» σχηματικό τρόπο.

Οι έννοιες «**αρχέτυπο**», «**σύμβολο**» και «**μύθος**» είναι στενά συνδεδεμένες

μεταξύ τους, και είναι αδύνατον να αναφερθείς στη μια, χωρίς ταυτόχρονα να μην αναφερθείς και στις υπόλοιπες.

Πάρα πολλά θέματα είναι κοινά σχεδόν σε όλες τις μυθολογίες του κόσμου, κάτω από διαφορετικές ονομασίες και μέσω ελαφρών τροποποιήσεων. Όπως ένας **πιανίστας** δημιουργεί παραλλαγές σε ένα μουσικό θέμα, αλλάζοντας τον τονισμό του με τέτοιο τρόπο, ώστε η συγγένεια και η κοινή αφετηρία αυτών των μουσικών παραλλαγών να είναι

εύκολα αναγνωρίσιμες. Έτσι οι μυθολογίες των λαών φαντάζουν σαν παραλλαγές σε ένα αρχετυπικό θέμα, σαν μια μυθολογία η οποία δεν είναι παρά το ίδιο το Αίνιγμα του Κόσμου. Το Αίνιγμα του Κόσμου, βέβαια, στη μυθολογία δεν φανεώνεται άμεσα, αλλά

αναβοσβήνει ασταμάτητα σαν φακός που εκπέμπει σήματα μορς μέσω του φωτός του.

Διαφωτιστική καθίσταται και η εξής διευκρίνιση: Ο **θρύλος** βασίζεται ένα πραγματικό ιστορικό γεγονός που υπόκειται σε άμεση παρατήρηση που στη συνέχεια εμπλουτίζεται και παραμορφώνεται με την πάροδο του χρόνου. Ο **μύθος**, ωστόσο, είναι μια πλασματική επεξεργασία δημιουργήθηκε απευθείας από τη φαντασία από τις ανα-

λογίες μεταξύ των πραγματικών και των συμβολικών στοιχείων.

Από όλα αυτά επέλεξα να σταθούμε στην **ιρλανδική παράδοση των SheelaNaGis**, το θηλυκό αντίστοιχο του Πράσινου Άνδρα, οι οποίες αναπαρίστανται συνήθως σε πέτρινα γλυπτά ως πρωτόγονες θηλυκές μορφές, με μεγάλο

αιδοίο, που γεννούν τους βλαστούς με τους οποίους είναι τυλιγμένες.

Είναι η πρώτη φορά που στην Ελλάδα γίνεται γνωστός ο ιρλανδικός θρύλος, ο οποίος για πολλές φεμινίστριες αποτελεί πρότυπο και μέσο ενδυνάμωσης των γυναικών, κυρίως αυτών που γεννούν. Μας ξαφνιάζει πολύ ευχάριστα. Αποτελεί μέρος του μυθολογικού σύμπαντός των γυναικών και από την άποψη αυτή είναι πολύτιμος.

Το όνομα *Sheela-na-Gig* προέρχεται από την ιρλανδική γλώσσα, ωστόσο το ακριβές νόημα είναι αβέβαιο. Ίσως να σημαίνει «Η αρχαία αγκαλιά των μαστών». Άλλη άποψη, ότι η *Sile* συνδέθηκε με την ιδιοκτησία της γης και ότι ήταν η προσωποποίηση της ίδιας της Ιρλανδίας. Κατά συνέπεια, είναι πιθανό ότι οι συγκεκριμένες αναπαραστάσεις ήταν φύλακες και προστάτιδες του ιρλανδικού λαού και της γης στην οποία ζούσε.

Οι Πράσινες Γυναίκες υπήρξαν πάντα λιγότερο συνηθισμένες από τους Πράσινους Άνδρες. Ένας σημαντικός αριθμός των μορφών βρίσκεται ένας σημαντικός αριθμός τέτοιων μορφών βρίσκεται σε ρωμανικά πλαίσια και οπωσδήποτε παρουσίασαν μεγάλες δυσκολίες στο να προσαρμοστούν στη χριστιανική εικονογραφία ή τη βικτοριανή διακόσμηση, λόγω της συχνής κραυγαλέας σεξουαλικότητάς τους. Ωστόσο, είναι αρκετές αυτές που εμφανίζονται σε ρωμανικές εκκλησίες που χτίστηκαν πριν από τον 16ο αιώνα.

Αν και η Ιρλανδία διαθέτει τον μεγαλύτερο αριθμό Πράσινων Γυναικών, ωστόσο *Sheela-NaGigs*, εντοπίζονται και αλλού. Οι χώρες που έχουν (ή είχαν) εκκλησίες με γυναικείες φιγούρες *Sheela-na-gig* ήταν: Τσεχική Δημοκρατία, Γαλλία, Ιρλανδία, Ιταλία, Νορβηγία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Ισπανία, Ελβετία, Ηνωμένο Βασίλειο.

Ένα από τα καλύτερα παραδείγματα είναι στην εκκλησία *Kilpeck* στο *Herefordshire* της Αγγλίας.

Επομένως: οι *Sheela-na-gigs* είναι γυναίκες με τα μεγάλα αιδοία γυμνές γυναίκες που κοσμούν τις εκκλησίες της Βρετανίας. Κρυμμένα σε κοινή θέα, αυτά τα γλυπτά με οκλαδόν γυναίκες που τραβούν πίσω το αιδοίο τους.

Χαμένες σε γκρι πλινθοδομές, καλυμμένες από κισσό ή βρύα, τα πέτρινα γλυπτά *Sheela-na-gig* είναι γυμνές γυναίκες με φαλακρό κεφάλι, με κρεμασμένα στήθη και πόδια απλωμένα διάπλατα για να εμφανίζουν υπερβολικά αιδοία, που αρχικά φαίνονται περίεργα παράταιρα στο περιβάλλον μιας χριστιανικής εκκλησίας.

Οι θεωρίες αφθονούν ως προς το νόημα, το τι αντιπροσωπεύουν οι συγκεκριμένες θηλυκές αναπαραστάσεις και τον λόγο της ύπαρξής τους.

Άλλοι θεωρούν ότι αποτελεί επιβίωση **μιας παγανιστικής θεάς**. Είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον ο συσχετισμός των *Sheela-Na-Gigs* πάνω από τις πόρτες ή τα παράθυρα εκκλησιών, κάστρων και του ινδικού *yoni* τις ξύλινες θηλυκές αναπαραστάσεις, τις σκαλισμένες πάνω από τις πόρτες των αρχηγών (*bai*) στο αρχιπέλαγος *Palauan*, που επιχειρείται από την Εγκυκλοπαίδεια της Θρησκείας. Εμφανίζονται συνήθως με τα πόδια ανοικτά, αποκαλύπτοντας μια μεγάλη, μαύρη, τριγωνική ηβική περιοχή, ενώ τα χέρια τους στηρίζονται στους μηρούς. Πιστεύεται ότι οι θηλυκές μορφές προστατεύουν την υγεία των κατοίκων του χωριού και απομακρύνουν από αυτό τα κακά πνεύματα.

Άλλοι πιστεύουν ότι είναι σύμβολο γονιμότητας. Κατασκευάστηκαν από ντόπιους χαράκτες για εξοχικές εκκλησίες για να προωθήσουν μια επιτυχημένη γέννα. Πίστευαν ότι θα λειτουργούσαν ως φυλαχτό για να βοηθήσουν τον τοκετό, καθώς τα μεσαιωνικά βοηθήματα τοκετού «σχετίζονταν με το να κάνουν τον αιδοίο πλαδαρό και μεγάλο για να βοηθήσει το μωρό να γλιστρήσει πιο γρήγορα».

Άλλοι πιστεύουν ότι αποτελεί Προστασία από το κακό. Αυτό εξηγεί τη χρήση των μορφών σε κάστρα. Ορισμένες λαογραφικές μαρτυρίες είναι γνωστές για το *anasyrma* που χρησιμοποιούν οι γυναίκες για να δείξουν τα γεννητικά τους όργανα και να διώξουν τα κακά πνεύματα. (Στα αρχαία ελληνικά: *Πνάσυρμα* ή *ανασυρμός* είναι η κίνηση ανύψωσης της φούστας ή του κιλτ, της παραδοσιακής φούστας των Σκοτσέζων ανδρών).

Μια άλλη ερμηνεία είναι παρουσιάζει τις αναπαραστάσεις ως θρησκευτική προειδοποίηση κατά της σφοδρής ερωτικής επιθυμίας, ενάντια στις αμαρτίες της σάρκας και του πόθου, για να διατηρείται καθαρό το μυαλό των εκκλησιζόμενων και των μοναχών. Δεν είναι περίεργο που οι βικτωριανοί κληρικοί προσπάθησαν να καταστρέψουν ή να

τις κρύψουν. Υποστηρίζεται ότι αυτές οι εικόνες χρησιμοποιήθηκαν, κατά πάσα πιθανότητα, ως μέσο θρησκευτικής διδασκαλίας (και τρομοκρατίας) σε έναν αναλφάβητο πληθυσμό.

Η Dr Barbara Freitag ταξίδεψε πολύ στην Αγγλία και την Ιρλανδία και διαπίστωσε ότι υπάρχουν πολλά έγγραφα που δείχνουν ότι οι άνθρωποι εκεί φύλαγαν με τη ζωή τους αυτές τις μορφές ενάντια στους ιερείς, ιδιαίτερα εδώ στην Ιρλανδία, που προσπαθούσαν να τις καταστρέψουν – και τις κατέστρεψαν- και διάφορα διατάγματα από επισκόπους, που λένε ότι πρέπει να χαθούν από τους τοίχους.

Κυρίαρχη στις μέρες μας αποτελεί η **φεμινιστική επανερμηνεία τους**. Οι Sheela-Na-Gigs είναι πιθανόν μεσαιωνικές αναπαραστάσεις της Θεάς της ζωής και του θανάτου, αντανάκλαση της θηλυκής δύναμης της ίδιας της γης, της οποίας οι απεικονίσεις έχουν καταστραφεί με τα χρόνια, τόσο λόγω της εμφανούς σεξουαλικής τους σημασίας όσο και της σύνδεσής τους με τη Θεά και τη λατρεία της. Το γεγονός εξηγεί το γιατί τα γλυπτά των Πράσινων Γυναικών είναι σπανιότερα σε σχέση με αυτά των Πράσινων Ανδρών, κυρίως στην Ηπειρωτική Ευρώπη. Οι φεμινίστριες προσεγγίζουν την εικόνα των Sheela-Na-Gigs με την απροκάλυπτη σεξουαλικότητα του εκτεθειμένου τεράστιου αιδοίου τους ως μια ενδυναμωτική για τις γυναίκες αναπαράσταση. Τώρα μια ομάδα Ιρλανδών φεμινιστριών τις επαναφέρει – ως υπενθύμιση των αγώνων των γυναικών. Μάλιστα εικόνα της Sheela-Na-Gig έχει γίνει σχεδόν εμβληματική του ιρλανδικού φεμινισμού ως δύναμη ελπίδας και αλλαγής. Η δημιουργική εκ νέου φαντασίωση αυτής της μεσαιωνικής γυναικείας φιγούρας μπορεί να «ενθαρρύνει τις σύγχρονες γυναίκες να σταματήσουν να αντιλαμβάνονται τη σωματικότητά τους ως ένα βαρύ, άβολο και επαίσχυντο βάρος ενοχής». Η μελετήτρια Georgia Rhoades υποστηρίζει ότι για πολλές σύγχρονες φεμινίστριες η χειρονομία της σεξουαλικής επίδειξης της Sheela είναι «ένα μήνυμα για το σώμα της, τη δύναμη και τη σημασία του - μια χειρονομία εξέγερσης ενάντια στον μισογυνισμό, παρά μια επιδοκιμασία του».

Ο Rhoades επισημαίνει τις ομοιότητες των Sheelas με άλλες μορφές, όπως η αρχαία Ελληνίδα θεά **Baubo**, η οποία απεικονίστηκε με το αιδοίο της να φαίνεται.

Βαυβώ= Ρίζα βαυ-βαϋζω-βαυβώ. Θηλυκή γονιμική θε-

ότητα που το όνομα της σημαίνει μήτρα-βουβωνική χώρα «γυναικείο αιδοίο».

Αυτή και ο άντρας της φιλοξένησαν τη Δήμητρα όταν ήρθε στην Ελευσίνα, σε αναζήτηση της Περσεφόνης. Βλέποντας την άσχημη κατάσταση της θεάς, από την εξαφάνιση του παιδιού της, και θέλοντας να πιει, η θεά τον κυκεώνα, η Βαυβώ σήκωσε τη φούστα της και της έδειξε τα οπίσθια και το αιδοίο της, προκαλώντας έτσι το γέλιο της. Για να την ευχαριστήσει που την διασκέδασε - με την χονδροειδή μεν αλλά αυθόρμητη χειρονομία της – την έκανε θεά της Γονιμότητας. Τότε η θεά δέχθηκε επιτέλους να πιει το ποτό. (Υπάρχουν και άλλες εκδοχές).

Η Βαυβώ, με την επίδειξη των γεννητικών της οργάνων στη θεά, ίσως της υπενθύμιζε πως μπορούσε να κάνει κι άλλα παιδιά, ίσως, όμως, κι αυτή είναι η επικρατούσα εκδοχή, αλάφρυνε τη βαριά ατμόσφαιρα των ελευσινίων μυστηρίων, αλλάζοντας τον μελαγχολικό χαρακτήρα τους με τραγούδια σκωπτικά σε ιαμβικό μέτρο.

Η Βαυβώ συνέχισε ως επιβίωση στην λαϊκή μας παράδοση και έγινε η καλή Βάβω των παραμυθιών μας, η καλή γιαγιά, που ανάθρεψε και γαλούχησε γενιές και γενιές. Με τα χρόνια έγινε Μπάμπω (μπαμπόγρια) και συνεχίζει να υφίσταται και στις μέρες μας με σκωπτικά δρώμενα, έθιμα και γιορτές γονιμότητας που διασώζονται στη Θράκη και τις Σέρρες. Το όνομα της Βαυβούς και οι άσεμνες πράξεις της μνημονεύονται και στα αναθέματα των πατέρων της χριστιανικής Εκκλησίας.

Με αφορμή το γέλιο που προκάλεσε η Βαυβώ στη θεά Δήμητρα, αξίζει να αναφερθεί ότι το γέλιο είχε αρχικά έναν ιερό ή τελετουργικό χαρακτήρα, καθώς το μαρτυρούν αρκετοί μύθοι και εορταστικά έθιμα της αρχαιότητας. Ας θυμηθούμε ότι στην Ελλάδα, όπως και στην Αίγυπτο, η ίδια η δημιουργία του κόσμου αποδίδεται κάποτε στο θεϊκό γέλιο - τον «άσβεστο γέλωτα» των θεών, όπως τον ονομάζει ο Όμηρος.

Το βέβαιο είναι πως οι αναπαραστάσεις των Πράσινων αυτών Γυναικών, με την απροκάλυπτη σεξουαλικότητα και τις πολλαπλές όψεις, οι αναπαραστάσεις των Sheela-na-Gigs και το μυστήριο που τις περιβάλλει εξακολουθούν να γοητεύουν και να ελκύουν ερευνητριες και ερευνητές αποφασισμένους να λύσουν το μυστήριο αυτό.

Μια υπόσχεση

Γύρισε σπίτι ηλιοβασίλεμα, με πληγωμένο γόνατο. Άφησε στην αυλή την μπάλα και την κεραμιδένια «ομάδα», βγήκε στο αίθριο μπροστά απ' το σαλόνι και κάθισε στα σκαλιά. Η Αδριανουπόλεως... χωματόδρομος και πέρα μέχρι την Πόντου ατέλειωτα χωράφια σπαρμένα σιτάρι, περήφανο, ώριμο και λικνιστικό.

Καλοκαιράκι πριν τον θερισμό, ηλιοβασίλεμα πριν τη νύχτα και παιδική αθωότητα πριν τη σκληρή ωριμότητα.

Αεράκι, χρώματα κι αρώματα, ία, κρίνα της Παναγίας και πανσέδες, φυτεμένα απ' τη μαμά, κούνια κρεμασμένη στη συκιά, βρύση δίπλα στον φράχτη, και γκρίζα βουνά πίσω απ' τα προσφυγικά κουκλόσπιτα της Καλαμαριάς να σκοτεινιάζουν συνέχεια και να μαυρίζουν.

Μαύρη κι η ψυχή της απ' τα προχθές, που πέθανε η μικρή γειτονοπούλα. Λυπήθηκε πολύ, φοβήθηκε περισ-

σότερο.

Δεν ήξερε για θάνατο. Είχε ανάγκη να μάθει.

- Μαμά, αν πεθάνεις πρώτη, θέλω να 'ρθεις στον ύπνο μου, να μου πεις πώς είναι...

- Θα 'ρθω, στο υπόσχομαι, αλλά αργώ ακόμη, μη φοβάσαι.

Πήρε τη χοντρή φέτα με το λάδι, τη ρίγανη και την τριμμένη ελιά, την ισορρόπησε στο χέρι, την κοίταξε ανόρεκτα κι άρχισε να την παιδεύει.

Η μαμά κράτησε τον λόγο της, άργησε πολύ να πεθάνει και στον ύπνο της έρχεται, όπως υποσχέθηκε, αλλά δε φανερώνει ποτέ τα απόκρυφα και τα θεϊκά.

Πάντως χαμογελάει γλυκά και ίσως έτσι ν' απαντάει...

Δέποινα Αμασλίδου

Ο πιστός Ορθόδοξος χριστιανός, Ρήγας ο Θεσσαλός

Μετά από διεξοδική διερεύνηση ιδιαίτερα των έργων του Ρήγα, βλέπουμε πως έπαιρνε ό,τι καλό έβρισκε στα κείμενα που μελετούσε, χωρίς να ακολουθεί πιθηκίζοντας τις απόψεις των Ευρωπαίων, όπως συνήθως παρατηρούμε σε λογίους του Νεοελληνικού Διαφωτισμού.

Δεν έγραψε εναντίον του ιερατείου, όπως ο Ανώνυμος ο Έλλην στην "Ελληνική Νομαρχία" του, ούτε εναντίον των προυχόντων. Απεναντίας ο Ρήγας προσπαθεί να τους προσεταιρισθεί, λέγοντάς τους στον Θούριό του, στίχ. 17-20:

"Ανδρείοι καπετάνοι, παπάδες, λαϊκοί,
σκοτώθηκαν, κι αγάδες, με άδικο σπαθί
κι αμέτρητ' άλλοι τόσοι,
και Τούρκοι και Ρωμιοί,
ζωήν και πλούτον χάνουν, χωρίς καμιά αφορμή",

Έξι μήνες μετά τον στραγγαλισμό του Ρήγα Βελεστινλή και των επτά συντρόφων του στο Βελιγράδι (Ιούνιος 1798), ο πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος ο Ε' σε επιστολή του (1 Δεκεμβρίου 1798) προς τον μητροπολίτη της Σμύρνης Άνθιμο, καταδικάζει το Σύνταγμα του Ρήγα "ότι πλήρες υπάρχει σαθρότητος εκ των θολερών αυτού εννοιών, τοίς δόγμασι της ορθοδόξου ημών πίστεως, εναντιούμενον".

Επίσης ο μοναχός Κύριλλος Λαυριώτης στη χειρόγραφη Ερμηνεία της Αποκαλύψεως καταφέρεται εναντίον "του παράφρονος Ρήγα, ός, εκδούς εγκύκλια γράμματα διεγερτικά κατά των νυν τυράννων άνευ της του Χριστού ευδοκίας κακώς ως κακός το ζήν απεστέρηται, θοίνη προσήκουσα τοίς τω ποταμώ Ιστρού ιχθύσι γενόμενος μετά των αυτού συνωμοτών, και τέλη της αιωνίου κολάσεως κατά του Χριστού λυττήσας"..

Η μελέτη όμως των έργων του Ρήγα Βελεστινλή καθώς και των ανακριτικών εγγράφων δείχνουν έναν Ρήγα πιστό. Ως πραγματικός ηγέτης και ολοκληρωμένος επαναστάτης ο Ρήγας στήριζε την επανάστασή του σε αληθινές ανθρωπινες αξίες. Αν και μελετούσε τα έργα του γαλλικού διαφωτισμού και τη γαλλική Εγκυκλοπαίδεια των Ντυντερώ και Ντ' Αλαμπέρ, δεν επηρεάσθηκε από τα αθεϊστικά κινήματα της εποχής του..

Η θέση αυτή στηρίζεται στα κατωτέρω τεκμήρια:

--Ο Ρήγας στο λογοτεχνικό του βιβλίο Σχολείον των ντελικάτων εραστών, (Βιέννη 1790): σημειώνει ότι ο γάμος είναι "μυστήριο", όπως πιστεύει η Ορθόδοξη Εκκλησία.. "αυτή (η υπανδρεία) είναι μυστήριο, ένας άγιος δεσμός..."

--Μνημονεύει τη "Θεία Γραφή" και χρησιμοποιεί τον όρο "ο μέγας δημιουργός", (σελ. 29, 55), "Κατά την Θεϊαν Γραφήν το νερόν, ήτοι η θάλασσα εκτίσθη πρώτον, και δεν επιδέχεται αμφιβολίαν πώς την αλάτισεν ευθύς ο μέγας δημιουργός, καθώς είναι έως τώρα".. "Οθεν άς φωνάξωμεν όλοι ομού, Κύριε τα έργα σου είναι μεγάλα και πολλά, πάντα εν σοφία εποίησας και έργα των χειρών σου εισίν οι ουρανοί",

του Ιωάννη
Δαρή
θεολόγου
αστυνομικού

--Υποστηρίζει την χριστιανική αντίληψη περί Πρωτοπλάστου, ότι "όλοι πλάσματα Θεού είναι και τέκνα του Πρωτοπλάστου".

--Χαρακτηριστικό των αντιλήψεων της χριστιανικής παραδόσεώς του Ρήγα αποτελεί και το γεγονός ότι στη Σημαία της Δημοκρατίας του χρησιμοποιεί εκτός από το ρόπαλο του Ηρακλέως, και τρεις Σταυρούς..

--Στον Θούριό του γράφει συχνά για τον "Σταυρό", όπως στο στίχο 22, "να κάμωμεν τον όρκο επάνω στον Σταυρόν" και στο στίχο 109 "ψηλά στα μπαϊράκια σηκώστε τον Σταυρόν", ενώ στον στίχο 123 αναφωνεί ότι πρέπει "... να λάμψη ο Σταυρός". στον στίχο 30 βάζει τους σκλαβωμένους να ορκισθούν στον Θεό και αναφωνεί "ας πούμ' απ' την καρδιά μας ετούτα

στον Θεόν". Ως αδελφία χριστιανούς αποκαλεί τους Σέρβους στον στίχο 69, "του Σάβα και του Δουνάβου αδελφία Χριστιανοί".

--Επίσης στον Ύμνο Πατριωτικό, στη στροφή 14 τονίζει ότι απαραίτητο στοιχείο για τη νίκη: «Σταυρός, η πίστις και καρδιά, δουφέκια και καλά σπαθιά, γκρεμίζουν Τυραννίαν, τιμούν Ελευθερίαν, οπ' έδωκεν ο Πλάστης στο δουνιά, μπρέ παιδιά". Ομοίως στη στροφή 40, αναφωνεί για το Σταυρό: "να λάμψη πάλιν ο Σταυρός άς έρχεται τώρα ομπρός, να ίδωσι τα άστρα τους πύργους και τα κάστρα να πέφτουν των Τυράννων στη φωτιά, μπρέ παιδιά".

--Έχει υποστηριχθεί ότι ο Ρήγας δεν αναφέρεται στην Ορθοδοξία. Όμως στον Ύμνο Πατριωτικό, (στροφή 13), χαρακτηριστικά χρησιμοποιεί τον όρο " Ορθόδοξος Χριστιανός": "Όποιος λοιπόν είναι καλός κι ορθόδοξος χριστιανός άρματα στο χέρι, ας δράμει σαν ξεφτέρι το Γένος του να σώση με χαρά μπρέ παιδιά".

--Στα ανακριτικά έγγραφα σύλληψης και ανάκρισης σημειώνεται ότι "ο Ρήγας ομολογεί ότι πάντοτε επεθύμει την απελευθέρωσιν της Ελλάδος από του τουρκικού ζυγού και δή ότι μετά την σωτηρίαν της ψυχής (Χριστιανικός ορος) του τούτο έχει ως πρώτον πόθον να ίδη εκδιωκόμενους τους Τούρκους από της Ελλάδος"

--Επίσης, στα ανακριτικά έγγραφα καταχωρίζονται τα πράγματα, που είχε ο Ρήγας κατά τη σύλληψή του στην Τεργέστη (Δεκέμβριος 1797), όπου εκτός των άλλων, είχε και "δώδεκα ελληνικά αντίτυπα της Καινής Διαθήκης"..

ΠΗΓΕΣ:

- Ρήγας και Ορθόδοξη Πίστη, Καραμπερόπουλος Δημήτριος, 2005, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΦΕΡΩΝ-ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ-ΡΗΓΑ, σελ. 15
- Σχολείον των ντελικάτων εραστών, Ρήγας Βελεστινλής, (Βιέννη 1790), σελ. 29, 55.
- Θούριος, Ρήγας Βελεστινλής, (Βιέννη 1797), στίχοι: 17-20, 22, 30, 69, 109, 123.
- Ύμνος Πατριωτικός, Ρήγας Βελεστινλής, (Βιέννη 1797), στίχοι: 13, 14, 40.

Το εσωτερικό παιδί

Όλοι μας έχουμε ενσωματωμένο μέσα μας, ένα μικρό παιδί το οποίο πολλές φορές υποσυνείδητα καθορίζει τις αποφάσεις και την συμπεριφορά μας. Κατά την διάρκεια της εξέλιξης μας αλλά και της ανάπτυξής μας, όλοι μας βιώσαμε κάποια ρηητικά συναισθήματα ο καθένας βέβαια ανάλογα με την παιδική του ηλικία και τις καταστάσεις κάτω από τις οποίες μεγάλωσε. Μπορεί ακόμη ο φόβος ή ο πόνος, να έχει δημιουργηθεί σε μεγαλύτερη ηλικία σε μια στιγμή που αισθανόμαστε ευάλωτοι. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα κάποιοι από εμάς να έχουμε «κολλήσει» σε κάποια από αυτά τα συναισθήματα και να έχουμε χάσει την πραγματική αίσθηση της κλίμακας του φόβου, έτσι ώστε τα γεγονότα που συνέβησαν στην παιδική μας ηλικία να φαντάζουν τεράστια στα μάτια μας. Υπάρχει μια θυματοποίηση εδώ που δεν πρέπει να ξεφύγει από το μέτρο γιατί η δυστυχία αυτού του παιδιού το φέρνει στα άκρα. Η αναγνώριση αυτής της τάσης πρέπει να αναγνωριστεί από το ίδιο. Μόνο τότε θα μπορέσει το πληγωμένο παιδί να θεραπευτεί και να μεγαλώσει.

Περιπτώσεις του εκδήλωσης του πληγωμένου παιδιού:

- Βαθύς φόβος αλλαγής λόγω μακροχρόνιας σχέσης με το τραύμα
- Αίσθηση ότι κανείς δεν καταλαβαίνει πόσο άσχημα νιώθει
- Δεν μπορεί να ξεπεράσει αισθήματα που το πλήγωσαν ή ενοχές
- Ταύτιση με το τραύμα ή την ασθένεια
- Αισθάνεται ότι έχει σπάσει και εμφανίζει σημάδια παραίτησης
- Εικόνα κατάθλιψης
- Θέλει να δώσει σε κάποιον άλλον την ευθύνη του εαυτού του
- Βουτηγμένο σε καταστάσεις τραγωδίας, πόνου και βασάνων

Πρέπει να τονιστεί ότι αυτό το πληγωμένο παιδί δεν εμφανίστηκε ξαφνικά αλλά κουβαλά μέσα του αυτά τα συναισθήματα για πάρα πολύ καιρό. Όσον αφορά τις σχέσεις του με τους άλλους το πληγωμένο παιδί μέσα στον κάθε ενήλικα, όταν είναι έτοιμο θέλει να ξεφύγει πλέον από αυτό το στάδιο και να προχωρήσει στη θεραπεία του. Το πληγωμένο παιδί μέσα του είχε ίσως κατά την διάρκεια της ζωής του κάποιες τραυματικές εμπειρίες. Αυτό το τραύμα μέχρι σήμερα δεν έχει θεραπευτεί αλλά αισθάνεται ότι είναι αβάσταχτο καθώς αυτό το παιδί μέσα του αισθάνεται εγκαταλελειμμένο, παρεξηγημένο, αντιπαθητικό ακόμη και από τον ίδιο του τον εαυτό.

Αυτό έχει δημιουργήσει μια ευαισθησία ή έλλειψη εμπιστοσύνης στον εαυτό του. Αυτό είναι που κάνει το μυαλό του μικρού παιδιού. Όταν το πληγωμένο παιδί δεν λαμβάνει την απάντηση ή συμπεριφορά που νομίζει ότι αξίζει λειτουργεί ως μία παιδική αντίδραση. Το να μεταθέτει την υπευθυνότητα σε κάποιον άλλον απελευθερώνει το πληγωμένο παιδί από την ευθύνη. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι το εσωτερικό σου παιδί μπορεί να έχει υποφέρει στο παρελθόν από:

1. Παραμέληση από μητέρα ή πατέρα ως υπερκαλυπτικές προσωπικότητες
2. Πιθανό τραύμα από υπερβολική πίεση ως αγχώδη διαταραχή
3. Υπερβολικές απαιτήσεις από γονείς και από τον ίδιο εαυτό
4. Αίσθηση διαφορετικότητας και απομόνωση στην παιδική ηλικία

Ο πόνος από το τραύμα της παιδικής ή ευαίσθητης ηλικίας θα επαναλαμβάνεται ξανά και ξανά στην ενήλικη ζωή σαν ταινία, μέχρι το τραύμα να αναγνωριστεί και να θεραπευτεί. Το πληγωμένο παιδί εκφράζει τον πόνο του με ακριβή περιγραφή και πολλές λεπτομέρειες γιατί θέλει ένα κοινό. Όταν νιώθει ότι μοιράζεται τον πόνο, η σκέψη αυτή για μια στιγμή τον ευχαριστεί, αμέσως όμως και με την ακουστική επανάληψη του προβλήματος,

του **Νίκου Γκουντούρα**
συν/χου εκπαιδευτικού
συγγραφέα

πείθεται ολοένα και περισσότερο για το κακό που το έχει βρει. Αυτή η ανάγκη επισημαίνει μια παιδική αδικία στην ψυχή του πληγωμένου παιδιού, σύμφωνα με τα δικά του μάτια. Νιώθει ότι δεν έχει αγαπηθεί και ότι έχει αδικηθεί. Αυτό το συναίσθημα επιστρέφει τώρα στην ενήλικη ζωή έντονο ως αγχώδης διαταραχή με θυματοποίηση και συχνά με οργή, χωρίς όμως να μπορεί να εστιάσει την αιτία της δυστυχίας του στην τωρινή ζωή. Στα παιδικά του μάτια αυτή η αδικία είναι τεράστια και τώρα στην ενήλικη ζωή η κλίμακα έχει πάρει υπερβολικές διαστάσεις.

Οι περισσότερες ψυχικές διαταραχές και τα καταστροφικά μοτίβα συμπεριφοράς, είναι σύμφωνα με τον Φρόυντ, λίγο ή πολύ το ασυνείδητο κομμάτι του εαυτού μας. Όλοι υπήρξαμε κάποτε παιδιά, και ακόμη αυτό το παιδί κατοικεί μέσα μας. Αλλά οι πε-

ρισσότεροι ενήλικες το αγνοούν αυτό. Και αυτή η έλλειψη της συνειδητής σύνδεσης με το εσωτερικό μας παιδί είναι ακριβώς αυτή που προκαλεί πολλά προβλήματα συμπεριφοράς και δυσκολίες στις σχέσεις και στα συναισθήματα. Πρέπει αρχικά να κατανοήσετε ότι το εσωτερικό σας παιδί είναι πραγματικό. Όχι κυριολεκτικά, ούτε σωματικά αλλά μεταφορικά. Είναι γενικά ένα σύμπλεγμα, ψυχολογικά ή φαινομενικά πραγματικό, και έχει εξαιρετική επίδραση πάνω μας.

Το σίγουρο είναι ότι η πλειοψηφία των αποκαλούμενων ενηλίκων δεν είναι πραγματικά ενήλικες σε όλα. Όλοι μεγαλώνουμε και ωριμάζουμε. Ο καθένας μας, με λίγη τύχη, μπορεί να το κάνει αυτό. Αλλά, ψυχολογικά μιλώντας, αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα και ενηλικίωση. Η αληθινή ενηλικίωση εξαρτάται από την αναγνώριση, την αποδοχή και την ανάληψη της ευθύνης για να αγαπήσουμε και να αναθρέψουμε το εσωτερικό μας παιδί. Για τους περισσότερους ενήλικες, αυτό δεν συμβαίνει ποτέ. Αντιθέτως το εσωτερικό τους παιδί το αρνούνται, το παραμελούν, το υποτιμούν, το εγκαταλείπουν ή το απορρίπτουν. Η κοινωνία μας επιβάλλει να ωριμάσουμε και να βάλουμε την παιδαριώδη συμπεριφορά στην άκρη. Για να ενηλικιωθούμε, χρειάζεται να διδαχθούμε ότι το εσωτερικό μας παιδί αντιπροσωπεύει ικανότητες όπως η αθωότητα, η λογική, το δέος, η χαρά, η ευαισθησία και η παιχνιδιάρικη διάθεση, που πρέπει να καταπνίξουμε, να καταπιέσουμε ή ακόμη και να σκοτώσουμε. Το εσωτερικό μας παιδί περιλαμβάνει και ενισχύει αυτές τις θετικές ιδιότητες. Αλλά επίσης στο εσωτερικό μας παιδί συσσωρεύονται και οι πληγές της παιδικής ηλικίας, τα τραύματα, οι φόβοι και ο θυμός. Οι ενήλικες είναι πεπεισμένοι ότι έχουν μεγαλώσει επιτυχώς, έχουν αποχωριστεί και έχουν αφήσει πίσω τους συναισθηματικά αυτό το παιδί. Αυτό όμως απέχει πολύ από την πραγματικότητα.

Στην πραγματικότητα αυτοί που θεωρούν ότι έχουν μεγαλώσει ή είναι ενήλικες επηρεάζονται συνεχώς ασυνείδητα ή ελέγχονται συγκαλυμμένα από αυτό το ασυνείδητο εσωτερικό παιδί. Για πολλούς, τη ζωή τους δεν την κατευθύνει ο ενήλικος εαυτός τους, αλλά το συναισθηματικά πληγωμένο εσωτερικό τους παιδί που κατοικεί στο ενήλικο σώμα τους. Ένα πεντάχρονο παιδί τρέχει στο σώμα ενός σαραντάχρονου. Είναι ένα πληγωμένο, θυμωμένο φοβισμένο μικρό αγόρι ή κορίτσι που καλείται να πάρει ενήλικες αποφάσεις. Ένα αγόρι ή ένα κορίτσι που ήρθε στον κόσμο για να κάνει τη δουλειά ενός άνδρα ή μιας γυναίκας. Ένα πεντάχρονο ή δεκάχρονο παιδί ή και τα δύο, προσπαθεί να δεσμευτεί και να κάνει ενήλικες σχέσεις. Μπορεί ένα παιδί να έχει μια ώριμη σχέση; Μια καριέρα; Μια ανεξάρτητη ζωή; Αυτό ακριβώς συμβαίνει με όλους μας καθημερινά σε ένα μικρό ή μεγάλο βαθμό. Και στη συνέχεια αναρωτιόμαστε γιατί οι σχέσεις μας καταρρέουν. Γιατί είμαστε τόσο αγχωμένοι, φοβισμένοι, ανασφαλείς, κατώτεροι, μικροί, χαμένοι και μόνοι. Αλλά σκεφτείτε αυτό: Πώς αλλιώς θα ένιωθε το κάθε παιδί όταν θα έπρεπε να τα

βγάλει πέρα μόνο του σε έναν ενήλικο κόσμο; Χωρίς την κατάλληλη γονική επιτήρηση, προστασία, βοήθεια και υποστήριξη;

Αυτή είναι μια κατάσταση που βλέπουμε συχνά στους ανθρώπους που ξεκινούν ψυχοθεραπεία. Δεν είναι μια διασχιστική διαταραχή της προσωπικότητας αλλά κάτι πολύ πιο κοινό, επίμονο και ύπουλο. Αν μπορούμε να αναγνωρίσουμε το πρόβλημα, μπορούμε να ξεκινήσουμε να το διαχειριζόμαστε, επιλέγοντας να γίνουμε ψυχολογικά, όχι μόνο χρονολογικά, ενήλικες. Αλλά αυτό πώς μπορεί να επιτευχθεί;

Πώς μπορούμε να θεραπεύσουμε το εσωτερικό παιδί. Πρώτα από όλα, ο ενήλικος αποδέχεται συνειδητά την ύπαρξη του εσωτερικού παιδιού. Όταν το εσωτερικό μας παιδί παραμένει στο ασυνείδητο ενισχύεται και παίρνει τον έλεγχο της προσωπικότητας κάποιες φορές, πράγμα που εξουδετερώνει τη βούληση του ενήλικα. Στη συνέχεια, μαθαίνει να παίρνει στα σοβαρά το εσωτερικό του παιδί, και να επικοινωνεί συνειδητά με αυτό το μικρό κορίτσι ή αγόρι: να ακούει όσα νιώθει και τι χρειάζεται από αυτόν εδώ και τώρα. Η πιο συχνή ανάγκη για αυτό το αιώνιο εσωτερικό παιδί, για αγάπη, αποδοχή, προστασία, φροντίδα, κατανόηση, παραμένει ίδια σήμερα όπως όταν ήταν παιδί. Σαν ψεύτικοι ενήλικες, μάταια προσπαθούμε να αναγκάσουμε τους άλλους να εκπληρώσουν αυτές τις βρεφικές ανάγκες μας. Με αυτή τη λογική είμαστε καταδικασμένοι στην αποτυχία. Όσα δεν καταφέραμε σαν παιδιά να λάβουμε από τους γονείς μας στο παρελθόν τα αντιμετωπίζουμε στο μέλλον και μάλιστα πολλές φορές με επώδυνο τρόπο. Τα ψυχικά τραύματα του παρελθόντος, η θλίψη, οι απογοητεύσεις και η κατάθλιψη δεν μπορούν να αλλάξουν και πρέπει να τα αποδεχτούμε. Το να γίνει κάποιος ενήλικας σημαίνει ότι καταπίνει αυτό το πικρό φαρμάκι. Δυστυχώς οι περισσότεροι από εμάς είχαμε κάποιες ανάγκες σαν παιδιά, που εσκεμμένα ή όχι έμειναν ανικανοποίητες από τους γονείς ή τους φροντιστές μας. Και ποτέ δεν θα καλυφθούν, όσο καλοί ή έξυπνοι ή ελκυστικοί ή πνευματώδεις ή αξιαγάπητοι και αν γίνουμε. Εκείνες οι ημέρες έχουν τελειώσει. Ότι έγινε δεν μπορεί να αλλάξει. Δεν πρέπει σαν ενήλικες να προσδοκούμε από άλλους να καλύψουν αυτές τις ανεκπλήρωτες παιδικές ανάγκες. Απλά δεν μπορούν να το κάνουν.

Η αυθεντική ενηλικίωση απαιτεί την αποδοχή του επώδυνου παρελθόντος και την ανάληψη της ευθύνης για την φροντίδα του εσωτερικού μας παιδιού, για να είμαστε αρκετά καλοί γονείς για αυτό τώρα και στο μέλλον.

Με την ψυχοθεραπεία, το ενήλικο κομμάτι της προσωπικότητας μαθαίνει να συνδέει το εσωτερικό παιδί ακριβώς με τον τρόπο που ένας καλός γονέας αντιμετωπίζει ένα παιδί, παρέχοντας την πειθαρχία, τα όρια και την οργάνωση. Αυτά είναι όλα, μαζί με την υποστήριξη, τη στοργή και την αποδοχή, τα απαραίτητα συστατικά του να αγαπά και να ζει κάποιος με ένα παιδί, μεταφορικά ή πραγματικά.

Με την έναρξη και τη διατήρηση ενός συνεχούς διαλόγου ανάμεσα στους δύο, μπορεί να επιτευχθεί μια συμφωνία ανάμεσα στο εσωτερικό σας παιδί και στον ενήλικο εαυτό σας. Μια νέα, ώριμη, πλεονεκτική, δημιουργική και συμβιωτική σχέση μπορεί να δημιουργηθεί στην οποία οι άλλοτε αντικρουόμενες ανάγκες του ενήλικου εαυτού και του εσωτερικού παιδιού μπορεί να ικανοποιούνται. Να φροντίζετε ο ενήλικος εαυτός σας να περνά χρόνο με το εσωτερικό σας παιδί.

Υπάρχει συνήθως σωματοποίηση των αρνητικών συναισθημάτων και αποποίηση της ευθύνης του εαυτού. Όποια κατάσταση κι αν είχε δημιουργηθεί στο παρελθόν στην παιδική ηλικία, είναι τώρα εκτός κλίμακας και προκαλεί πρόβλημα στην υγεία, φυσική και συναισθηματική.

Υπάρχουν πάντοτε στο πληγωμένο παιδί εγκλωβισμένα κάποια συναισθήματα ανεπάρκειας. Αυτός ο διαστρεβλωμένος φακός, όταν δημιουργηθεί δίνει στο χρώμα, στο σχήμα και στην αντίληψη της ζωής μία αρνητική προοπτική. Αυτό δεν έχει πλέον καμία σημασία, γιατί όλα ξεπερνιούνται όταν συνειδητοποιήσει ότι για να θεραπευτεί πρέπει να γίνει αυτό ακριβώς που θέλει να πάρει από τους άλλους. Κάποιες φορές οι άνθρωποι, άθελα τους

μπορεί να πληγώνουν, εμείς όμως μπορούμε να δούμε το καλό σε αυτήν την εμπειρία, μπορούμε να δούμε τι μάθημα πήραμε, και πώς αναστρέψαμε ένα αρνητικό συναίσθημα σε θετικό. Αυτή είναι η προσέγγιση της αντιστροφής αυτής της κατάστασης.

Ένα βαθύτερος πνευματικός λόγος για ότι συμβαίνει είναι ότι το κομμάτι αυτό μέσα μας δεν θέλει να θεραπευτεί τυχαία. Πρόκειται για μια αρνητική υποβολή που έχει μπει στο υποσυνείδητο του πληγωμένου παιδιού, που πιστεύει ότι δεν μπορεί να θεραπευτεί. Η συναισθηματική θεραπεία πρέπει να δημιουργήσει ένα ασφαλές πεδίο έτσι ώστε αυτό το παιδί να βρει το δρόμο που οδηγεί στην ωριμότητα και στην αυτογνωσία. Γι' αυτό το πληγωμένο παιδί θέλει να ταλαιπωρηθεί πριν θεραπευτεί και δεν επιτρέπει στη θεραπεία του να γίνει με εύκολο τρόπο. Αυτό εξηγεί γιατί μετά το στάδιο της αποθεραπείας το πληγωμένο παιδί μετατρέπεται συμβολικά στο αρχέτυπο του ήρωα. Στην παιδική μας ηλικία μάθαμε να παρατηρούμε τον εαυτό μας ως κριτές, ως η επικριτική φωνή του γονιού και όχι ως αντικειμενικοί παρατηρητές. Η επικριτική αυτή φωνή μας προσδίδει νευρικότητα που είναι συνδεδεμένη με την αποδοχή, την απόρριψη και το γενικό αίσθημα ότι δεν κάνουμε κάτι καλά. Συναισθήματα όπως ντροπή, ενοχή και φόβος τώρα πλέον είναι καιρός να απελευθερωθούν, γιατί τώρα οι ανάγκες μας δεν απαιτούν απλά να επιβιώσουμε αλλά να ζήσουμε ελεύθεροι απολαμβάνοντας τη ζωή.

Εδώ και τώρα λοιπόν, πετάμε μακριά στερεότυπα και το παλιό σύστημα αξιών που μας έχουν επιβάλει στο παρελθόν, και για πρώτη φορά μπορούμε να απαιτήσουμε να διεκδικήσουμε και να έλξουμε ότι χρειαζόμαστε στη ζωή μας. Πρέπει να απαλλαγούμε από τον αυστηρό κριτή μέσα μας και να τον αντικαταστήσουμε με τον ανώτερο εαυτό μας ο οποίος είναι γεμάτος αγάπη για εμάς. Σε αυτήν την κατάσταση προστατεύουμε τον εαυτό μας από την φωνή της επίκρισης που είναι η πηγή της δυσφορίας.

Πώς γίνεται η σύνδεση με ενήλικα εαυτό. Αυτή η διαδικασία είναι αδύνατον να συμβεί από την μια στιγμή στην άλλη. Η μετάβαση αυτή γίνεται σε στάδια. Στην αρχή λοιπόν είναι ανάγκη να υιοθετήσουμε μια αντικειμενική στάση, η οποία είναι πιο επιστημονική. Αλλάζοντας τη σχέση μας με τον εαυτό μας αποκτάμε το δικαίωμα να αναλάβουμε την ευθύνη του εαυτού μας. Αλλάζουμε τον τρόπο σκέψης μας. Προτιμούμε ίσως να είμαστε ήρεμοι από το να είμαστε δίκαιοι. Είναι ανάγκη να χαλαρώσουμε από την ανάγκη να έχουμε πάντα δίκαιο.

Το να είμαστε δίκαιοι ίσως απαιτεί να ξεδεχτούμε ενεργειακά, να επικρίνουμε και να υποτιμήσουμε. Σε αυτήν την περίπτωση κάποιος τότε πρέπει να έχει άδικο. Ένα τεράστιο αόρατο επικριτικό δάχτυλο δείχνει ποιος έχει άδικο και αν εμείς έχουμε δίκιο τότε κάποιος άλλος πρέπει να έχει άδικο. Σε αυτήν την περίπτωση αποκλείεται το αίσθημα της αγάπης, γιατί κάποιος υποτιμάται. Υποτίμηση και αγάπη είναι δύο στοιχεία που δεν μπορούν να υπάρξουν μαζί, όπως ακριβώς το φως δεν μπορεί να συνυπάρξει με το σκοτάδι. Η διαδικασία της ανάρρωσης έχει να κάνει με την χαλάρωση από το αίσθημα νευρικότητας που προκαλεί η άμυνά μας. Έχουμε το δικαίωμα να έχουμε αισθήματα και να τα απελευθερώνουμε γιατί μόνο τότε μπορούν οι ανάγκες μας να καλυφθούν, αυτό όμως πρέπει να γίνει με ευγένεια ψυχής και με χαλαρότητα. Πολλές φορές η εσωτερική ένταση στο λόγο και στην κίνηση μας δίνει έναν τόνο επικριτικό στους άλλους. Αυτό πηγάει από τον απόηχο μιας αρνητικής ανάμνησης από την παιδική ηλικία.

Η τεχνική την οποία θα ακολουθήσουμε για την αποθεραπεία του εσωτερικού μας παιδιού, έχει να κάνει με τα παγωμένα κομμάτια της ψυχής σε διαφορετικές ηλικίες, τα οποία αντιπροσωπεύουν μνήμες και καταστάσεις που μας οδηγούν σε συμπεράσματα. Αυτές είναι μνήμες ή κομμάτια που έχουν διαμορφώσει και παγιώσει εντυπώσεις και πεποιθήσεις. Όπως πεποιθήσεις επιδοκιμασίας και επίκρισης. Τα κομμάτια αυτά όταν δουλεύονται με χαλαρωτικές τεχνικές θα μας επιφέρουν στο στάδιο της αποθεραπείας του εσωτερικού μας παιδιού και της σύνδεσης με τον ενήλικα εαυτό.

ΓΙΑΤΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΔΕΝ ΑΓΑΠΟΥΝ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Η κοινωνικοποίηση του παιδιού αρχίζει από την πρώτη οργανωμένη ομάδα της κοινωνίας, την οικογένεια και ακολουθεί το σχολείο, όπου είναι ένας χώρος ομαλής ένταξης του παιδιού σε μία μικρή κοινωνία, προθάλαμος της κοινωνίας των ενηλίκων. Ο τρόπος ένταξης του μαθητή στις πρώτες ομάδες και η αποδοχή από τα υπόλοιπα μέλη, θα επηρεάσουν σημαντικά την ψυχοκινητική και συναισθηματική του ανάπτυξη και θα το οδηγήσουν στην διαμόρφωση μιας αυτόνομης και ολοκληρωμένης προσωπικότητάς του.

Γιατί όμως τα παιδιά δεν συμμερίζονται τα οφέλη του σχολείου και δυσανασχετούν στη συμμετοχή τους σε αυτό και στη μελέτη; Γιατί δεν αγαπούν το σχολείο, γιατί δεν παρατηρείται η αναμενόμενη πρόοδος που θα έχει αντίκτυπο και στην εξέλιξη της κοινωνίας; Το ίδιο ερώτημα είχε θέσει και ο Πλάτωνας πολλά χρόνια πριν.

Το κάθε νέο σκαλί που καλείτε να ανέβει ο μαθητής θα τον βοηθήσει να θεμελιώσει τις προσδοκίες και τα όνειρά του στη ζωή, να αποκτήσει κίνητρα για δημιουργία, για μάθηση και προσωπική εξέλιξη. Γι' αυτό και το σχολείο αποτελεί σταθμό για κάθε παιδί.

Για την πραγματοποίηση των στόχων αυτών, θα πρέπει να υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές, το κατάλληλο εκπαιδευτικό σύστημα και τα κατάλληλα σχολικά προγράμματα, τα οποία θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες των παιδιών και στις απαιτήσεις της κοινωνίας.

Ίσως όμως κι εκεί να στηρίζεται η απάντηση του καίριου ερωτήματος, «...γιατί τελικά τα παιδιά δεν αγαπούν το σχολείο;». Το σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα δεν καλλιεργεί τον εσωτερικό κόσμο του παιδιού. Διδάσκει απλές γνώσεις για την επαγγελματική αποκατάσταση του νέου, χωρίς να προβάλλει αξίες και χωρίς να εμβαθύνει στην εσωτερική καλλιέργεια, σε αρετές και ανθρωπισμό. Καλλιεργεί τον ανταγωνισμό και την αποστήθιση για σειρά μαθησιακών εξετάσεων, περιορίζοντας την πρωτοβουλία στην κριτική σκέψη, στην προσπάθεια και την εξέλιξη.

Χρειάζονται κίνητρα για να αγαπήσει το παιδί το σχολείο και να ξεφύγει από τη μονοτονία της τάξης, χρειάζεται να καταλάβουμε ποια είναι τα ενδιαφέροντά του, οι επιθυμίες του, χρειάζεται η προβολή και κατανόηση των αξιών από τα ίδια τα παιδιά, του σεβασμού, της ενσυναίσθησης, της υγιούς άμιλλας και η προσαρμογή των προγραμμάτων εκπαίδευσης σε νέα δεδομένα, καθώς και επαναπλαισίωση του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Η γνώση οφείλεται να δίνεται με έναν διαφορετικό τρόπο, πιο ενδιαφέρον, πιο αποτελεσματικό... ίσως και πιο βιωματικό. Χρειάζονται τα «θέλω» των παιδιών και η καθοδήγηση

της **Ελένης Μπλιούμη-Μπαρά**
εκπαιδευτικού
& λογοτέχνιδας

των ενηλίκων να οδηγήσουν την εκπαίδευση σε άλλες βάσεις, πιο στέρεες και πιο σίγουρες για την μετέπειτα πορεία του μαθητή.

Η εξειδικευμένη γνώση με σκοπό την επαγγελματική επιτυχία, την κοινωνική δύναμη, οδηγεί τους μαθητές σε αγώνα δρόμου, με επίπονα πολλές φορές γι' αυτούς αποτελέσματα. Η έλλειψη προσωπικής έρευνας, η συχνή αποστήθιση, η τυποποιημένη γνώση, τους κουράζουν και τα οδηγούμε σε αντίθετα αποτελέσματα.

Τα σημερινά παιδιά κατακλύζονται από πλήθος πληροφοριών καθημερινά (πολλές φορές άχρηστων) που αδυνατούν να τις κατανοήσουν, να τις επεξεργαστούν και να τις διαχειριστούν. Επηρεάζονται όμως από αυτές. Λαμβάνουν

λάθος μηνύματα όπως: ...χωρίς εργασία και μόχθο, ή με ελάχιστη μόνο εργασία θα κάνω αυτό που επιθυμώ... Τα πρότυπα που τους παρουσιάζονται ως τα ιδανικότερα που χωρίς κόπο και εκπαίδευση μπορούν να φτάσουν ψηλά, επηρεάζει τη στάση τους απέναντι στο σχολείο.

Οι μαθησιακές δυσκολίες μπορεί να είναι κι αυτές ένας λόγος όπου το παιδί δε θέλει το σχολείο. Η εκπαιδευτική διαδικασία του προκαλεί άγχος και απέχθεια για το σχολείο.

Εδώ σημαντικό ρόλο θα παίζει ο δάσκαλος ο οποίος οφείλει να γνωρίσει τις εξελίξεις και να βοηθά το παιδί να κατανοήσει ότι τίποτα δεν γίνεται με επιπόλαιη στάση και έλλειψη υπευθυνότητας.

Τα παθολογικά αίτια είναι μία ακόμη αιτία για την αποστροφή των παιδιών για το σχολείο, που θα πρέπει να γίνονται αντιληπτά και από τους γονείς και από το δάσκαλο.

Ο κάθε μαθητής θα πρέπει να έχει ενημερωθεί από την αρχή της σχολικής του ζωής και κατά τη διάρκεια αυτής, είτε από τους γονείς του είτε από τους δασκάλους του, ότι η αξία του κάθε μαθήματος και οι γνώσεις που θα λάβει από τα μαθήματα αυτά, θα του είναι χρήσιμες στην πορεία της ζωής του.

Επίσης θα πρέπει να γνωρίζει ότι μέσα από την εκπαίδευση διαμορφώνει το χαρακτήρα του, αναπτύσσει την κριτική του σκέψη και την προσωπική του άποψη και στάση για τον κόσμο γύρω του. Η στατικότητα και η παθητικότητα των βιβλίων, ακόμη κι αν αυτά έχουν εκδοθεί σύμφωνα με

τους τελευταίους κανόνες της εκδοτικής τέχνης και τεχνικής, οδηγούν στην αποστήθιση, στην άφθονη ύλη, σε υψηλές απαιτήσεις από τους μικρούς μαθητές.

Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι «Ζωντανά» μπορούν να είναι μόνον τα βιβλία και τα σχολεία που καλούν τον μαθητή να διοχετεύσει τη ζωτική του ενέργεια σε δημιουργική δράση...

ΕΦΗΒΕΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ – ΕΦΗΒΕΙΑ ΚΑΙ ΟΜΑΔΑ

Γ' ΜΕΡΟΣ

Ας ασχοληθούμε τώρα με το θέμα «έφηβος και ομάδα», έχοντας βέβαια υπόψη ότι και η οικογένεια είναι ομάδα και μάλιστα η πρωτογενής κοινωνική ομάδα, στην οποία εντασσόμαστε όλοι για να επιζήσουμε και να αναπτυχθούμε. Θα μιλήσουμε αρχικά για την ομάδα των συνομηλίκων, για τον ρόλο δηλαδή που παίζει η παρέα στην ζωή των εφήβων, και στην συνέχεια θα αναφερθούμε και στο σχολείο, εξετάζοντάς το σαν μια σύνθετη κοινωνική ομάδα.

Τι εννοούμε όμως με τον όρο «ομάδα»; Όταν μετακινούμαι με το μετρό ή με το λεωφορείο, βρίσκομαι στον ίδιο χώρο με πολλούς άλλους ανθρώπους. Είμαστε ομάδα; Όχι, γιατί δεν αναπτύσσουμε αλληλεπίδραση μεταξύ μας, δεν αναπτύσσουμε σχέση μεταξύ μας. Αντίθετα μια παρέα νέων παιδιών που παίζουν ποδόσφαιρο είναι ομάδα, ακριβώς γιατί βρίσκονται μεταξύ τους σε αλληλεπίδραση προκειμένου να πετύχουν έναν στόχο. Ένας αριθμός ατόμων κάνει μια ομάδα λοιπόν μόνο, αν τα άτομα αυτά αναπτύσσουν αλληλεπίδραση – σχέση μεταξύ τους. Η ομάδα είναι κάτι περισσότερο από το άθροισμα των μελών της και αυτό το περισσότερο το καθορίζει το είδος της σχέσης που τα μέλη αναπτύσσουν μεταξύ τους.

Η ομάδα των συνομηλίκων –η παρέα- λοιπόν αποτελεί το μέσον, με την βοήθεια του οποίου ο έφηβος επιχειρεί να αποσυνδεθεί βαθμιαία από την οικογένεια καταγωγής του για να αναπτύξει αυτοδυναμία και να ενταχθεί στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο. Έτσι η σημασία που δίνει ο έφηβος στην σχέση με τους συνομηλίκους του είναι πολύ μεγάλη. Διαλέγει τους φίλους του, έτσι ώστε να ενισχύουν την επιθυμία του να ενηλικιωθεί και έχει μεγάλη ανάγκη να γίνεται αποδεκτός από αυτούς. Εξιδικεύει τις σχέσεις αυτές, πε ριγράφει την φιλία με απόλυτο και «ρομαντικό» τρόπο, εύκολα απογοητεύεται ή αλλάζει τους φίλους του. Με τον τρόπο αυτό ασκείται στην ανάπτυξη ισότιμων σχέσεων, επιδεξιότητα απαραίτητη για να μπορέσει να αναπτύξει στο μέλλον ικανοποιητική ερωτική – συντροφική σχέση. Με την βοήθεια της παρέας λοιπόν χαλαρώνει φυσιολογικά η σύνδεσή του εφήβου με τους γονείς και η επιρροή τους επάνω του μειώνεται. Αρχίζει να έχει «μυστικά» από αυτούς και αναπτύσσει κώδικες επικοινωνίας, που δύσκολα γίνονται κατανοητοί από τους ενήλικες. Στην φάση αυτή καλό είναι οι γονείς να μην εμπλακούν σε διαμάχες αντιζηλίας και ανταγωνιστικότητας με τα παιδιά τους, γιατί τότε μια φυσιολογική εκδήλωση μπορεί να εξελιχθεί σε σοβαρή σύγκρουση, που μπορεί να απομακρύνει ψυχικά τον έφηβο από την οικογένεια, που συνεχίζει να έχει πολλή ανάγκη.

Τα παιδιά, μέσα στις παρέες τους αναπτύσσουν κοινές δραστηριότητες, συζητούν θεωρητικά ή ιδεολογικά ζητήματα και επαναπροσδιορίζουν την εικόνα που έχουν για τον εαυτό τους. Έτσι λοιπόν και η ένταξη των παιδιών στην ομάδα των συνομηλίκων συμβάλει στην οργάνωση του συστήματος αξιών, καθώς και της ενήλικης ταυτότητάς τους.

Θα ασχοληθούμε τώρα για τον ρόλο του σχολείου και, κατά συνέπεια του εκπαιδευτικού, στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των εφήβων. Παράλληλα θα αναλύσουμε περισσότερο την έννοια «ομάδα», συζητώντας για τις λειτουργίες της. Η σχολική τάξη είναι ομάδα, αφού τα μέλη της αναπτύσσουν με τον καιρό πολυεπίπεδη αλληλεπίδραση μεταξύ τους.

του Δρα Ιωάννη
Σιγάλα
παιδοψυχιάτρου

Ποιο είδος αλληλεπίδρασης όμως υπηρετεί την συνθετική – και όχι την διαλυτική- λειτουργία της ομάδας; Για να μπορεί λοιπόν η ομάδα – τάξη – να λειτουργεί αρμονικά, άρα συνθετικά και εμπλουτιστικά για τα μέλη της – μαθητές και εκπαιδευτικούς – χρειάζεται να εξασφαλίζονται προϋποθέσεις συλλογικής και συνεργατικής αλληλεπίδρασης ανάμεσα στα μέλη της. Και για να γίνει αυτό δυνατό χρειάζεται να έχει αναπτυχθεί οικειότητα και εμπιστοσύνη μεταξύ τους. Αντίθετα, αν στην ομάδα επικρατούν συνθήκες ανταγωνισμού ή, ακόμα χειρότερα, εκμετάλλευσης, τότε η ομάδα δυσλειτουργεί και τείνει σε αποδιοργάνωση. Ας σκεφθούμε τώρα σε πόσο σκληρό ανταγωνισμό μεταξύ τους οδηγούνται οι μαθητές,

προκειμένου να πετυχαίνουν την ακαδημαϊκή επιτυχία, για την οποία πιέζονται αφόρητα από την οικογένεια και το σχολείο. Ενώ έχει βρεθεί ότι οι μέθοδοι διδασκαλίας, που παροτρύνουν τα παιδιά να συνεργάζονται και να μοιράζονται πράγματα, παρά να ανταγωνίζονται μεταξύ τους, έχουν πολύ καλύτερα αποτελέσματα τόσο για την μαθησιακή πρόοδο των παιδιών, όσο και για την συνολική ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους. Είναι σημαντικό να επισημάνουμε εδώ ότι για να είναι δυνατή η αρμονική ομαδική λειτουργία της τάξης, χρειάζεται και η ομάδα των εκπαιδευτικών να λειτουργεί το ίδιο συνεργατικά και συλλογικά. Αλλιώς οι διαλυτικές τάσεις της ομάδας αυτής θα επιδράσουν αρνητικά και στην λειτουργία των τάξεων. Πάντως, στην περίπτωση αυτή χρειάζεται να καταβάλουμε κάθε δυνατή προσπάθεια, ώστε να μη προβάλουμε – εκτονώνουμε – τα αρνητικά συναισθήματα, που προέρχονται από την δυσλειτουργία στην ομάδα των εκπαιδευτικών, στα παιδιά. Κανείς δεν θα βγει ωφελημένος από μια τέτοια επιπολαιότητα.

Μια πολύ σημαντική λειτουργία της ομάδας, είναι η ηγετική λειτουργία. Η σχολική ομάδα - και η οικογένεια -, σε αντίθεση με την παρέα των παιδιών, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί «δημοκρατική», δεν αποτελείται από μέλη ισότιμα μεταξύ τους. Είναι ιεραρχική ομάδα. Ο εκπαιδευτικός είναι εξορισμού ο ηγέτης της. Μέσα στην ομάδα πρέπει να υπάρχει χώρος για προσωπική έκφραση των εφήβων. Παράλληλα είναι ιδιαίτερα σημαντικά η δομή και τα όρια. Ο υπεύθυνος πρέπει να διατηρεί την πειθαρχία με σταθερότητα, υποστήριξη, φροντίδα και ευελιξία όταν χρειάζεται. Υπάρχουν διάφοροι τρόποι να διευθύνει κανείς μια ομάδα. Έχουν σχέση με την προσωπικότητά του, με το είδος της ομάδας, με τα μέλη της και με το έργο που αναλαμβάνει η ομάδα (πχ παράδοση μαθήματος, προετοιμασία θεατρικού, κινητοποίηση σε σεισμό). Άλλοτε χρειάζεται να δίνει έμφαση στο έργο που πρέπει να ολοκληρώσει η ομάδα και άλλοτε να ασχολείται κυρίως με τις σχέσεις ανάμεσα στα μέλη της. Μπορεί επίσης να διευθύνει δίνοντας εντολές και επιμένοντας να τηρούνται, ακούγοντας την γνώμη των μελών της ομάδας και αποφασίζοντας μετά ή απλά συντονίζοντας μια συζήτηση ανάμεσα στα μέλη της ομάδας, ώστε τα ίδια να παίρνουν τις αποφάσεις. Ανάλογα με τις περιστάσεις κάθε τρόπος είναι ο καταλληλότερος (γραπτό διαγώνισμα, οργάνωση γιορτής). Σε κάθε περίπτωση πάντως μπορούμε να συνοψίσουμε ότι ο βασικός ρόλος του ηγέτη σε μια ομάδα εφήβων είναι να συμβάλει στην βαθμιαία ανάδειξη των αυτοηγετικών ικανοτήτων των μελών της ομάδας.

(Συνεχίζεται)

Ο Βασίλης Ζαρζώνης μιλά για το βιβλίο της κ. Αγλαΐας Μπλιούμη «ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΑ ΤΗΝ ΤΗ ΣΤΟΥΤΚΑΡΔΗ ΑΣΤΥΑΝΑΚΤΑ»

Είναι ένα λογοτεχνικό εγχείρημα που συνδυάζει τον αυτοβιογραφικό τόνο με την επιτομή της ελληνικής μετανάστευσης. Έχουμε να κάνουμε με 334 σελίδες που αφορούν την ιστορία Ελλήνων μεταναστών στην Γερμανία, τις ελληνογερμανικές σχέσεις, αλλά και την κοινή Ευρωπαϊκή μνήμη. Το βιβλίο είναι σκηνοθετημένο και δομημένο πάνω στη σημειολογία και τον συμβολισμό του Κωνσταντίνου Καβάφη και συγκεκριμένα του ποιήματός του: «Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον».

Θα 'λεγε κάποιος πως σταδιακά και προϊούσης της αναδρομικής αφήγησης απαγγέλλεται στίχο-στίχο το αριστούργημα του Κώστα Καβάφη, απελευθερώνοντας και αποδίδοντας όταν αναγνώστη έναν ιδιαίτερο συμβολισμό.

Πράγματι είναι ιδιαίτερο το παρόν μυθιστόρημα καθόσον δεν ακολουθείται μία γραμμική αφήγηση, αλλά η δομή του ενσωματώνει αλληγορίες με μία απόλυτη αναδρομικότητα.

Θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι πρόκειται για μία μυθιστορηματική αυτοβιογραφία της συγγραφέως, αφού ταυτίζονται αρκετά στοιχεία της αφήγησης με τα βιογραφικά χαρακτηριστικά της κ. Μπλιούμη, αλλά επιμελώς η ίδια δεν το λέει σε κανένα σημείο στις σελίδες του βιβλίου κρατώντας μία απόσταση, μη ταυτιζόμενη με πρόσωπα και γεγονότα. Έτσι κατορθώνει να κερδίσει αντικειμενικότητα στις θέσεις που πολύ συχνά προβάλλει ή απλά αναφέρει μέσα από τη γλαφυρότητα της διήγησής της. Το «κάπως διαφορετικό», στην κ. Μπλιούμη επιτυγχάνεται επειδή...πρωταγωνιστής τελικά...δεν είναι η ίδια...αλλά... «η βαλίτσα των αναμνήσεών της» όπως η ίδια πολλαπλά μέσα στο βιβλίο αναφέρει με την πρώτη ευκαιρία.

Ο ίδιος ο τίτλος δίνει αμέσως το στίγμα ενός δύσκολου και όχι τόσο εύπεπτου αναγνώσματος, αφού και η λέξη «Αστυάνακτας», η οποία φιγουράρει, τόσο περήφανα στο κομψό και επιμελημένο εξώφυλλο, όσο και αρκετά συχνά μέσα στις σελίδες της έκδοσης. Η ετυμολογία της λέξης παραπέμπει στο βασιλιά της πόλης από το «Άνακτα» που σημαίνει βασιλεύς και το άστυ που σημαίνει πόλις. Η ονοματολογία του όμως παραπέμπει στο μικρό γιο του Έκτορα και της Ανδρομάχης, ο οποίος έβαλε αυτό το δεύτερο όνομα (το πρώτο του όνομα είναι Σκαμάνδριος, από τον ποταμό της Τροίας, Σκάμανδρο εξαιτίας της αγάπης του λαού της Τροίας προς τον Έκτορα. Στο μυθιστόρημα όμως της κ. Αγλαΐας Μπλιούμη, όπως και στον Καβάφη, ο Αστυάνακτας αποκτά ιδιαίτερο συμβολισμό: Είναι πάντα ένας από εμάς που σήμερα ζούμε στα μεγάλα αστικά κέντρα, επιστρέφουμε για λίγο στην πατρίδα μας ή και που ξαναγυρίζουμε νομοτελειακά πάλι σ' αυτά. Ο Αστυάνακτας είναι ο «σύγχρονος Οδυσσέας» που ψάχνει μάλλον ανεπιτυχώς να βρει την ονειρεμένη του Ιθάκη, η οποία είναι σήμερα για πολλούς μία ουτοπία, μία χίμαιρα.

Ας επιχειρήσουμε όμως μία ακτινογραφία του περιεχομένου του νέου βιβλίου της κ. Αγλαΐας Μπλιούμη. Μετά από μία πρωτότυπη αυτοπαρουσίασή της, μας μεταφέρει στα τέλη της δεκαετίας του '50, όπου ο Παντελής μετά της στρατιωτικής του θητείας στην Κύπρο με μία βαλίτσα κόντρα πλακέ, μεταναστεύει στη Στουτγάρδη. Δουλεύοντας στην Bosch και μετά

από εφήμερους έρωτες γνωρίζεται και παντρεύεται με την Κατερίνα, μία Ελληνίδα μετανάστρια, κάνοντας μαζί της οικογένεια στην δεκαετία του 1960. Ανάμεσα σε όλα αυτά ξετυλίγονται ανάδρομες οικογενειακές αφηγήσεις για τη Μικρά Ασία τη γερμανική κατοχή, τον εμφύλιο και τη μεταπολίτευση. Στυλιτεύονται όλα τα αριστερά και δεξιά σύνδρομα που δυστυχώς ταλάνισαν και ταλανίζουν την ελληνική κοινωνία στερώντας της ευκαιρίες προόδου και ευημερίας.

Εντυπωσιάζει τον αναγνώστη η διαδικασία τακτοποίησης των Ελλήνων μεταναστών, αλλά και η ευρηματικότητά τους, όταν χρειαστεί να ανανεώσουν την άδεια παραμονής τους.

Η ιστορία αγάπης και ο γάμος του Παντελή με την Κατερίνα με την περιγραφή του φτωχικού τους καταλύματος, με την κοινή κουζίνα και κοινή τουαλέτα, στην Γερμανία είναι ιδιαίτερα συγκινητικά, όσο άλλωστε συγκινητικά είναι τα παιχνίδια με τον αδερφό ή τις φίλες της Αγλαΐας. Οι αναφορές των Ελλήνων μεταναστών σε φαγητά με το γιουβέτσι, τη σκορδαλιά, τα γεμιστά και τους ρεβυθοκεφτέδες σε συνδυασμό με την υπόλοιπη καθημερινότητά, όπως οι συντηρητικές προμήθειες από τα καταστήματα της Γερμανίας, θα μπορούσε να ήταν απόσπασμα από την επιτυχημένη ελληνική ταινία «Γάμος αλά Ελληνικά», δίνουν άλλο τόνο στην περιγραφή. Οι σκηνές των εορτών και των αργιών όπου μαζεύονται οι συγγενείς, θυμίζει την ελληνική οικογένεια και της Αμερικής και της Αυστραλίας και επιβεβαιώνει την άποψη πως ο Έλληνας κουβαλάει πάντα μαζί του την Ελλάδα και τις συνήθειές της, ακόμα και τα χούγια της.

Θυμίζει κανονικό ημερολόγιο η αφήγηση, όταν απαριθμούνται Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά, Απόκριες, 25η Μαρτίου, και άλλες γιορτές των μεταναστών στη Γερμανία, ενώ φωτίζει πολλές πλευρές του συστήματος υγείας και παιδείας στη Γερμανία, όταν περιγράφεται η περιπετειώδης γέννα της Κατερίνας και η αυστηρότητα στα μαθήματα μουσικής (περιστατικό με τη φλογέρα) κολύμβησης ή γυμναστικής σε σχέση με την Ελλάδα.

Αναφορές και σε άλλους μετανάστες στη Γερμανία είναι διάχυτες στην αφήγηση: Ιταλοί, Τούρκοι, Εβραίοι και άλλοι συμβιώνουν ειρηνικά με τους Έλληνες, χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα.

Είναι βέβαιο πως η πρωταγωνίστρια του μυθιστορήματος έχει συνδεθεί στενά με τη μουσική και τον αθλητισμό της εποχής της. Αφού ακούει «πάνκ», «χέβι μέταλ», κι επίσης παρακολουθεί τους αστέρες Ρουμενίγκε, Μπράιντερ, Σουμάχερ, Χένες και την εκρηκτική πορεία του Ντιέγκο Μαραντόνα...Η δασκάλα της αναφέρεται στην αφήγηση με αρκετό σεβασμό και αγάπη, ενώ διάσπαρτες είναι οι αναφορές στις εκδρομές των σχολικών της χρόνων στην Στουτγάρδη. Συνεχώς υπενθυμίζει η συγγραφέας πως...κάνει με την αφήγηση μία κουβέντα με τον αναγνώστη, ειδικά στη σελίδα 221 τα μηνύματα είναι πολύ δυνατά εμπορευόμενα από λόγια-απόψεις του Παντελή.

«Ο Παντελής έλεγε πως πρέπει να είμαστε καλοί, να υποχωρούμε, να κάνουμε τα χατίρια στους άλλους, δεν πειράζει αν κερδίσει ο άλλος. Εκείνο το βιβλίο που μιλούσε για τον

χαρακτήρα των ανθρώπων δεν έλεγε πώς μετριέται η καλοσύνη, πόσο πιο νόστιμο είναι το κομμάτι του λουκάνικου όταν κόβεται στα τρία».

Η περιγραφή των λεπτομερειών είναι μοναδική, είτε μας μεταφέρει πώς έμαθε ποδήλατο έξω από το παλάτι του βασιλιά στη Γερμανία, είτε μας λέει για τη βάφτιση του Παντελή, μετά τη δεύτερη επεισοδιακή γέννα της ταλαιπωρημένης Κατερίνας. Στα ταξίδια των διακοπών των μεταναστών από τη Γερμανία, είναι συγκεντρωμένος όλος ο νόστος της επιστροφής στην πατρίδα, ο άσβεστος πόθος κάθε μετανάστη που προσπαθεί να τον στριμώσει στα μπαγκάζια του παραφορτωμένου αυτοκινήτου (ενός παλιού Kadet) στα κουραστικά περάσματα από την απέραντη Γιουγκοσλαβία, την οποία έπρεπε να διασχίσουν από τη μία άκρη της στην άλλη, μέχρι να μπουν στα ελληνικά σύνορα. Η αναφορά και η σύγκριση στο σήμερα για τη μετανάστευση των νέων επιστημόνων, προβληματίζει και στενοχωρεί τον αναγνώστη καθότι αυτός ευδιάκριτα βλέπει να μην έχουν αλλάξει πολλά από το παρελθόν. Γεμάτος έξυπνο χιούμορ είναι και ο συσχετισμός του κλεισίματος του σχολείου λόγω υψηλής θερμοκρασίας (Hitzefrei) με το κλείσιμο των σχολείων δίπλα στην Τούμπα... όταν έπαιζε ο ΠΑΟΚ... εύστοχο και αληθινό.

Η συλλογή μανιταριών στη Γερμανία και η περιγραφή των ερινυών των Γερμανών για τον Χίτλερ, είναι εξίσου εντυπωσιακά κομμάτια της αφήγησης, ενώ η διαμάχη των Μικρασιατών και των Ποντίων η οποία, όπως γράφει και μέσα στο βιβλίο,

ξεπερνιέται μόνο με τον έρωτα είναι χαρακτηριστική στην απεικόνισή της, αποκαλύπτοντας έτσι πολλά εθνικά μας αμαρτήματα. Σταχυολογώ κάποιες αναφορές μέσα στο βιβλίο, που αποτελούν γνωμικά, κομμάτια της θυμοσοφίας του λαού μας:

για την Πρωτοχρονιά: «όποιος κλαίει σήμερα, θα κλαίει όλον τον χρόνο»,

για τις κοπέλες: «όσες έκαναν περμανάντ στο Γυμνάσιο παντρεύτηκαν νωρίς»,

για τη γυναίκα: «η γυναίκα πρέπει αν έχει το δικό της πορτοφόλι»,

για τη μνήμη: «τα πάντα γυμναστική θέλουν, ακόμα και μνήμη»,

για την Ελλάδα: «στην Ελλάδα δεν αλλάζουν οι εποχές»,

για τον χρόνο: «ο χρόνος είναι κουφός λαγός που δεν ακούει και όλο τρέχει,

για την αλήθεια: «η αλήθεια είναι νεαρή ντίβα που ανεβαίνει τη σκαλωσιά με φετίχ».

Το έθιμο της συγχώρεσης στις Αποκριές και η χρήση ονομάτων στις γυναίκες, όπως Κώτσαίνα, Βασιλαίνα, Γίτσοβάραινα είναι κομμάτι της κληρονομιάς της συγγραφέως από την Κρανιά Ελασσόνας, αφού το αναφέρει εύστοχα μέσα στο βιβλίο.

Η μετανάστευση υπήρξε πάντα ένα θελκτικό όσο και προκλητικό θέμα που ενέπνευσε την τέχνη, την ποίηση, τη στι-

(Συνέχεια στη σελίδα 17)

ΤΟ ΚΟΥΚΟΥΤΣΙ ΤΟΥ ... ΕΡΩΤΑ

(αλληγορικό αφήγημα)

Την άνοιξη στον πίσω κήπο μου, ανάμεσα στα αγκάθια, πρόσεξα ένα ντροπαλό ροζ αγριολούλουδο.

«Πώς να το λεν αυτό το ευλογημένο λουλουδάκι;», αναρωτήθηκα.

- «Έρωτας είναι», μου εξήγησε η γειτόνισσα, «κι είναι αγριολούλουδο, αγνό, χωρίς τροποποιητικές παρεμβάσεις... Γι' αυτό είναι μικρό».

Με τέτοιο όνομα, ποιος θα το έκοβε; Το άφησα λοιπόν, κόβοντας με προσοχή όσα αγκάθια μπόρεσα γύρω του και το παρακολουθούσα.

Λουλούδι ήταν και λουλούδια κοίταγε...

Να, εκεί πιο πέρα είχα φυτέψει έναν κρίνο. Άσπρο, περήφανο, ανάμεσα σε γιούλια και πανσέδες! Τον κοίταγε....

Κάθε πρωί το μοναχικό ροζ λουλουδάκι άνοιγε με χαρά τα λεπτεπίλεπτα πέταλά του. Κι άρχισε να μοσχοβολά...ο κήπος μου.. Τόσο, που νόμιζα πως τραγουδούσαν τα αγκάθια γύρω του!

Μια μέρα κατάλαβα πως διασταυρώθηκαν τ' αρώματά του με του κρίνου φευγαλέα, γιατί το ροζ αγριολούλουδο κοκκίνισε..., από ντροπή(!)

Καθώς περνούσαν οι μέρες ο κρίνος παρασύρθηκε, ρουφώντας γουλιές ανάμεσα στα γιούλια. Χόρτασε κάθε λογής αρώματα.... Έκανε τον φυσικό του κύκλο.

Καθώς περνούσαν οι μέρες τ' αγκάθια γύρω απ' τον μικρό-τρυφερό «Έρωτα» άρχισαν να μεγαλώνουν, να ψηλώνουν. Και κείνο πήρε να ψηλώνει, πάνω απ' τ' αγκάθια -αν και αγριολούλουδο-, λες κι αγωνίζονταν να τεντώσει, για να μπορεί να βλέπει τον Κρίνο.

Και καθώς ψηλώνε βάθαινε κι η ρίζα του, ώσπου ακούμπησε σε μια στεγνή αλύπητη πέτρα!

Κι άρχισε να μαραζώνει Τα πέταλά του βάφτηκαν με το καφετί χρώμα της μοναξιάς. Μάδησαν! Κι απέμεινε πάνω στον σκληρό του μίσχο μόνο...ένα ανθεκτικό, αρωματικό κουκούτσι.

Το φύλαξα μ' ευλάβεια! Κυρίως, γιατί είδα πως τ' αγκάθια δεν άντεξαν πλέον γύρω του!

Λέω να το «φυτέψω» και την επόμενη άνοιξη...κυρίως για τ' αγκάθια...

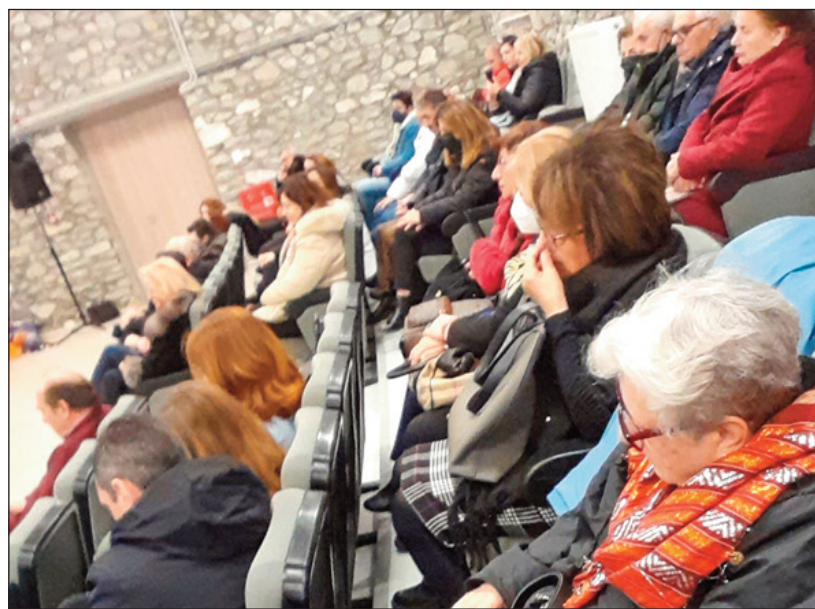
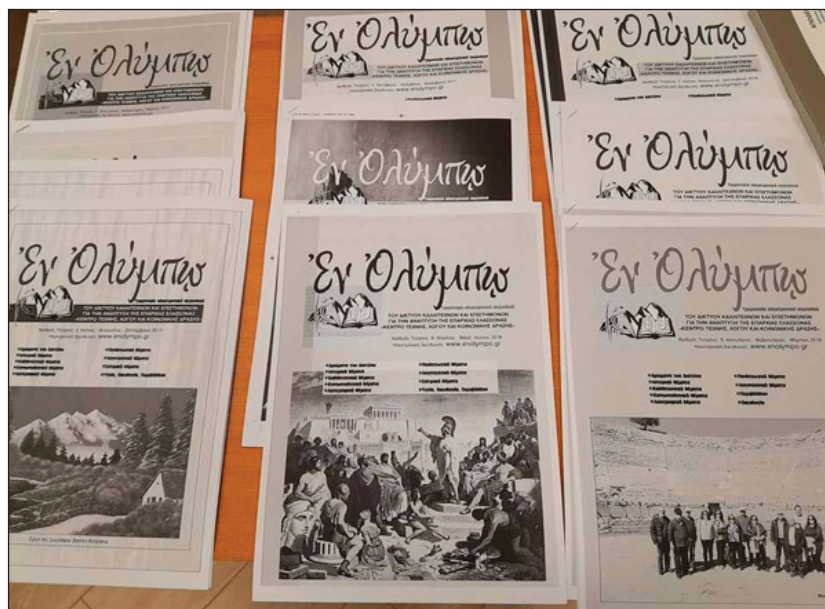
Τι λέτε;

Από την Ποιητική συλλογή «Συννεφόκαμα», ενότητα «Λυρικά Πεζά»-

της **Κορίνας Πάντου**

φιλολόγου, ποιήτριας και
θεατρικής συγγραφέως

(Συνέχεια από την σελίδα 16)

χουργική, τη μουσική, τη λογοτεχνία. Στο μυθιστόρημα της κ. Μπλιούμη η μετανάστευση βρίσκει χώρο να απλωθεί ως κοινωνικό φαινόμενο και να περιγραφεί ως πεπρωμένο της φυλής μας. Η παρουσία συμπατριωτών μας στην πολυπολιτισμική Στουτγάρδη από το 1960, έως και τις μέρες μας εξηγεί και ερμηνεύει συνεχώς αυτό το πεπρωμένο... σαν μία μοιραία περιήγηση του Έλληνα από τη μυθολογία και Αρχαία χρόνια έως τα αέναο μέλλον.

Η ανάγνωση αυτού του μυθιστορήματος για την περιπετειώδη

ζωή και τον κοινωνικό αποκλεισμό του Έλληνα μετανάστη στις παλαιότερες δεκαετίες, αλλά και για τη δύσκολη παλιννόστηση της πατρίδας, κρύβει μία αλήθεια ανάμεσα στα λόγια του Παντελή και της Κατερίνας, όταν κάθε φορά πέρναγαν τα σύνορα και έφταναν στην χώρα μας.

Πόσο ισχύει τελικά το: «Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει της Κατερίνας», ή «...πάντα πεθαμένη είναι του Παντελή». Ας μην βιαστούμε να απαντήσουμε γιατί τελικά απάντηση μάλλον δεν υπάρχει...

ΚΥΡΙΑΚΗ 5 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2023

Ο Βασίλης Ζαρζώνης μιλά για το βιβλίο του κ. Δημήτρη Καραμούρτου “Μικρασιατικοί λιγμοί και απόηχοι- οι γογγυσμοί του πρόσφυγα παππού μου”

Το βιβλίο του κ. Καραμούρτου, «Μικρασιατικοί λιγμοί και απόηχοι-οι γογγυσμοί του πρόσφυγα παππού μου», είναι ένα πόνημα, ένας δυνατός συνδυασμός της βιογραφίας του παππού του Ζαχαρία και της πολύπαθης οικογένειας με μνημειακά ντοκουμέντα, όπως τα αρχεία του Αμερικανού Πρόξενου στη Σμύρνη κ., Τζόρτζ Χόρτον. Των Σμυρνίων δημοσιογράφων κ. Γεωργίου Παρθένη και Γ. Αναστασιάδη, του έγκριτου δημοσιογράφου επίσης από τη Σμύρνη κ. Χρήστο Σολωμωνίδη. Το σημαντικότερο όμως όλων σε αξία μέσα στο εν λόγω βιβλίο του κ. Δημητρίου Καραμούρτου, είναι ότι στη γλαφυρή του αναφορά ξετυλίγονται μπροστά στον αναγνώστη όλα τα σημαντικά γεγονότα, δυστυχώς τα μελανότερα της Νεότερης Ελλάδας.

του Βασίλη
Ζαρζώνη
φιλόλογου, συγγραφέα

Σταχυολογώ χαρακτηριστικά:

- Καταστροφή της Χίου το 1822 από τον Ναύαρχο Καρα Αλή με τον σφαγιασμό χιλιάδων Ελλήνων
- Μετοίκηση και ξενιτεμός στη Σμύρνη, και κατόπιν η δύσκολη, αλλά επιτυχημένη εγκατάσταση του προκομένου παππού Ζαχαρία στην πολυπολιτισμική Σμύρνη με την Ελληνικότητα σφραγίδα.

Με ιδιαίτερες λεπτομέρειες ξετυλίγονται, σαν κινηματογραφική ταινία, εικόνες από την οικονομικά ευημερούσα Σμύρνη, το υψηλό μορφωτικό και οικονομικό επίπεδο των κατοίκων της, το απaráμιλλο διαμετακομιστικό εμπόριο των Αρμενίων, των Εβραίων και των Ελλήνων και τη σπουδαία αρχιτεκτονική των οικιών και των επαύλεων, η οποία απεικόνιζε την όλη αυτή ευμάρεια την επιτυχημένη συνύπαρξη πολλών λαών μαζί. Φυσικά σε όλη αυτήν την ακμή διακρίνονταν η ποιότητα των 320.000 Ελλήνων, οι οποίοι κυριαρχούσαν παντού και σε όλα και των 550.000 κατοίκων της περιοχής.

Και ενώ λοιπόν το «άρωμα» της Σμύρνης ήταν Ελληνικό από το 1904, οι Νεότουρκοι καθοδηγούμενοι από τους Γερμανούς άρχισαν εκτοπισμούς πληθυσμών από τα παράλια στο εσωτερικό της Μ. Ασίας με στόχο την αλλοίωση της σύνθεσης του πληθυσμού. Ο

Γερμανός Στρατηγός Λίμαν Φον Σάντερς που σχεδίασε τους διωγμούς αναφέρει ρητά στις εντολές του:

«Ούτε Έλληνες, ούτε καμπαναριά στα παράλια. Μόνο Μιναρέδες. Η Τουρκία στους Τούρκους».

Μετά του νικηφόρου Βαλκανικού πολέμου (2012-2013) και τη σχετική ιδιαιτερότητα της Ελλάδας, ο Βενιζέλος πίστεψε στην Μεγάλη Ιδέα και στην υπόσχεση του Άγγλου Πρωθυπουργού πως: «Η Ελλάδα μετά τον πόλεμο θα είναι μια Μεγάλη Δύναμη».

Οι επιτυχίες της Ελλάδας στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο (Μάχη Σκρά - Βουλγαρία), έδωσαν το δικαίωμα στο Βενιζέλο να ζητήσει άδεια από του Συμμάχους για αποβίβαση του ελληνικού αγήματος στρατού στη Σμύρνη για την τάξη και περιφρούρηση των πολλών Ελλήνων της περιοχής.

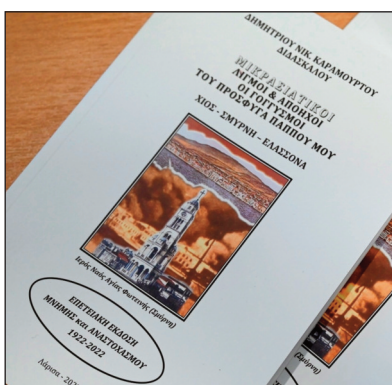
Οι Σύμμαχοι δέχτηκαν και στις 15 Μαΐου 1919 έγινε απόβαση μέσα σε κλίμα ενθουσιασμού, αλλά υπό τη σκιά του Εθνικού Διχασμού αφού από την άλλη πλευρά στην Ελλάδα υπήρχε μία βασιλική, με διαφορετική άποψη, παράταξη με ουκ ευκαταφρόνητο αριθμό οπαδών και ομοφρονούντων.

Η συνέχεια ζοφερή μετά την ελληνική «κατάληψη» της Σμύρνης, η οποία και ερέθισε τους ήδη οργισμένους Τούρκους Εθνικιστές. Δεύτερο λάθος του Βενιζέλου...η επέκταση της ζώνης κατοχής της Σμύρνης, που επακολούθησε του αιτήματός του προς τους Συμμάχους, το οποίο και έγινε αποδεκτό.

Έτσι ο ελληνικός στρατός προελαύνει 320 χλμ. ανατολικά της Σμύρνης μέχρι την πόλη Φιλαδέλφεια.

Στο Βορρά φτάνει ως την Προύσα και τη θάλασσα του Μαρμαρά και προς το Νότο, ως τον ποταμό Μαίανδρο. Εθελοντής σε αυτήν τη μεγαλειώδη, αλλά και χωρίς νόημα όπως αποδείχτηκε, πορεία του ελληνικού στρατού, υπήρξε και ο Γιάννης Κοφινάς, γιος του Ζαχαρία Κοφινά, του πρωταγωνιστή της οικογενειακής ιστορίας του βιβλίου μας.

Οι Τούρκοι όμως αναδιοργανώνονται και με τη σημαντική

βοήθεια των Γερμανών αξιωματικών, από άτακτα ασκέρια μετατρέπονται σε οργανωμένο, εξοπλισμένο και πειθαρχημένο στρατό.

Ο μισέλληνας Λίμαν Φον Σάντερς, πρωταγωνίστησε σε αυτήν την αντεπίθεση-ρεβάνς των Τσετών στα ελληνικά χωριά και τις πόλεις με ελληνικό πληθυσμό εκεί στα αφιλόξενο ενδότερα της Μικράς Ασίας.

Στις σελίδες του βιβλίου ο συγγραφέας κ. Καραμούρτος αναφέρει αναλυτικά και λεπτομερώς στα στοιχεία που συνθέτουν την προσωπικότητα του Γερμανού Σάντερς παρουσιάζοντας τον όπως άλλωστε και όλες οι έγκριτες διεθνείς πηγές της εποχής ως ένα ανθρωπόμορφο τέρας που δεν διστάζει να χρησιμοποιεί ακόμη και για τη διευθέτηση του βιασμού απ' τους Τσέτες της γυναίκας του και της κόρης του...

Στο βιβλίο γίνεται αναφορά στην απόπειρα δολοφονίας στην Λυών κατά του Βενιζέλου (30-7-1920), από τους βασιλόφρονες αξιωματικούς Τσερέπη και Κυριάκη. Στη δολοφονία του Ίωνα Δραγούμη από τον αντιβασιλικό υπαξιωματικό Σαρτζετάκη και στις εκλογές του 1920, τις οποίες έχασε ο Βενιζέλος. Κι εδώ αρχίζει η ουσία των αιτιάσεων της Μικρασιατικής τραγωδίας: διότι ακολουθούν γαϊτανάκι γεγονότων που οδηγούν νομοτελειακά ακολουθώντας τη ροή μονόδρομου στην αθέτηση των όρων της συνθήκης των Σεβρών, στο μίσος του εθνικού διχασμού στην αυτοκαταστροφική επέκταση της ζώνης κατοχής κατά 300 χλμ. ... για τη φύλαξη των 1700 χλμ. συνόρων, πράγμα πρακτικώς αδύνατο. Αν ληφθεί υπόψιν η έλλειψη ικανότητας, προβλεπτικού σχεδιασμού, παραλείψεων και αποτυχία ανεφοδιασμού σε τρόφιμα και οπλισμό από την κορυφή της στρατιωτικής ηγεσίας του Μικρασιατικού Μετώπου, τότε έχει δίκαιο η διαπίστωση του μεγάλου Αμερικανού δημοσιογράφου-ιστορικού Έρνεστ Χέμινγουэй, ότι όλα έδειχναν πανωλεθρία, προδοσία, καταστροφή. Σημειωτέον πως στο βιβλίο ΤΕΡΕΖΑ αναπτύσσονται ιδιαίτερα εντυπωσιακές απόψεις μετά από τις διηγήσεις του Σρν. Χεμγουέι του οποίου πήρε πολλές συνεντεύξεις ο διακεκριμένος δημοσιογράφος-συγγραφέας σχετικά με το πώς φτάσαμε στην Μικρασιατική καταστροφή, τη Διεθνή συγκυρία, το ρόλο των Συμμάχων, τις ευθύνες Βενιζέλου και βασιλιά, την δίκη των έξι κορυφαίων στρατιωτικών και πολιτικών προσωπικοτήτων και πολλά γνωστά και άγνωστα για εμάς διαφορετικά ντοκουμέντα. Τρεις πρώην Πρωθυπουργοί, πέντε Υπουργοί ένας αρχιστράτηγος, στις 15 Νοεμβρίου 1922, καταδικάστηκαν πριν το μεσημέρι, δια τουφεκισμού.

Ο Αλέξανδρος Οθωναίος, υποστράτηγος, μετέπειτα Πρωθυπουργός για πέντε ημέρες, προεδρεύει και διαβάζει την ετυμηγορία:

«Καταδικάζονται για εσχάτη προδοσία, δια τουφεκισμού, οι παρακάτω:

Δημήτριος Γούναρης, πρώην Πρωθυπουργός
Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης, πρώην Πρωθυπουργός,
Νικόλαος Στράτος, πρώην Πρωθυπουργός,
Νικόλαος Θεοτόκης, Υπουργός Στρατιωτικών,
Γεώργιος Μπαλτατζής, Υπουργός Εξωτερικών,
Γεώργιος Χαντζηανέστης, Αρχιστράτηγος Μ. Ασίας και Θράκης,

και ισόβια οι:

Ξενοφών Στρατηγός Υπουργός Συγκοινωνιών,
Και Μιχαήλ Γούδας, Υπουργός Εσωτερικών

Τη δίκη των έξι, αναμόχλευσε το 2008 ο εγγόνος του Πέτρου

Πρωτοπαπαδάκη και κατέθεσε αίτηση επανάλληψης της διαδικασίας της δίκης, γιατί η δίκη συρρίκνωσε τα υπερασπιστικά δικαιώματα των κατηγορουμένων.

Η δικαιοσύνη και η Δημοκρατία επανόρθωσε το 2008. Το δικαστήριο στήθηκε από τους πολιτικούς αντιπάλους των κατηγορουμένων σε μία εποχή που ο ελληνισμός έψαχνε εξιλαστήρια θύματα. Η δημοκρατία επέστρεψε έστω και μετά από έναν αιώνα τη δικαίωση.

Οι εκλογές κερδήθηκαν με σύνθημα: Σταμάτημα του πολέμου. Αυτό ήταν πραγματικά ανεδαφικό, αφού η υποχώρηση πολιτικά και στρατιωτικά αποκλειόταν η επιλογή ήταν συνέχιση του πολέμου. Επιλογή ολέθρια, όπως αποδείχθηκε...

Η προδοσία ήρθε από τους χριστιανούς συμμάχους μας, Γάλλους Ιταλούς και Ρώσους οι οποίοι μετά τη δυσареσκεία τους για τις εκλογές του 1920, αφού πρώτα μας παρακίνησαν να πολεμήσουμε στο πλευρό τους κατά των Τούρκων, τώρα συναλλάσσονται με τον Κεμάλ και του δίνουν πίσω τη Σμύρνη και όλη τη Ν. Ιωνία Παρόλη την αναγνωρισμένη από όλους, ακόμη και από τον ίδιο τον Κεμάλ, γενναιότητα του ελληνικού στρατού-Ο Κεμάλ εξομολογήθηκε πως αν είχε Τούρκους αξιωματικούς και Έλληνες στρατιώτες θα κατακτούσε όλη την Ευρώπη- η κόπωση στα αφιλόξενα ενδότερα των στενών της Μ. Ασίας ήταν καταλυτική. Ένα επιπλέον στρατιωτικό λάθος: μία στρατηγική υποχώρησης για ανασυγκρότηση και ξεκούραση, υπήρξε η «Αχίλλειος πτέρνα» για την κατάρρευση του μετώπου και την υποχώρησή μας και στη συνέχεια την ανεξέλεγκτη προέλαση των Τούρκων παντού... τις σφαγές, τους βιασμούς και την κατάληψη της Σμύρνης.

Ιδιαίτερη μνεία γίνεται από τον συγγραφέα στη μαρτυρική μορφή του Χρυσόστομου Σμύρνης, του Αγωνιστή Ιεράρχη, που απήφησε τις εκκλήσεις του Αμερικάνου πρόξενου, αλλά και του Αρχιεπισκόπου των καθολικών να επιβιβαστεί σε πλευρισμένο ξένο πλοίο στην προκυμαία. Ούτε βεβαίως επιλέγει το ασφαλές καταφύγιο του Γάλλου πρόξενου, αλλά προτιμά να παραμείνει με το ποίμνιό του σε αυτές τις δύσκολες στιγμές.

Σε λίγο ο όχλος του βγάζει με ξιφολόγη τα μάτια, του κόβει τη γλώσσα, τ' αυτιά και τα χέρια, του ξεριζώνει τα γένια και κατόπιν μεταφέρει το πτώμα του στις τούρκικες συνοικίες όπου το διαμέλισαν και ό,τι απόμεινε τ' ριξαν στις όχθες του ποταμού Μέλη αφήνοντάς το βορά στους σκύλους.

Άξιος διάδοχος του Πολύκαρπου πολιούχου της Σμύρνης, ο οποίος για την ίδια πίστη κήκε ζωντανός το 166 μ.Χ θα είναι για πάντα στη μνήμη μας.

Μία επίσης συγκλονιστική αναφορά του βιβλίου είναι αυτή του Χόρτον, ο οποίος αναρωτιέται πως... όλα ήταν δυνατόν να ανατραπούν στην προκυμαία εκείνη την ημέρα αν και μόνο αν έπεφτε μία αβλαβής βολή από τα ναυλοχούντα πλοία των Συμμάχων για να σταματήσει το ολοκαύτωμα...αλλά δεν έγινε...ποτέ.

Επίσης ο ίδιος υψηλός αξιωματικός αυτόπτης μάρτυς της θηριωδίας στην προκυμαία της Σμύρνης Χόρτον συγκρίνοντας την καταστροφή της πόλης μ' αυτήν της Καρχηδόνας από τους Ρωμαίους, αναφέρει χαρακτηριστικά πως: «...στην καταστροφή της Καρχηδόνας δεν υπήρχε στόλων χριστιανικών πολεμικών πλοίων να παρακολουθούν μία κατάσταση για την οποία οι κυβερνήσεις τους ήταν υπεύθυνες, όπως στη Σμύρνη, που παρακολουθούσε αδιάφορα τη σφαγή των Ελλήνων χριστιανών από τους Τούρκους Μουσουλμάνους.

Είναι τουλάχιστον εύστοχο να αφιερώσουμε αυτές τις αναφορές του προξένου των Ηνωμένων Πολιτειών στη Σμύρνη Χόρτον... στην αξιότιμη πρώην καθηγήτρια, εκπρόσωπο του ελληνικού Κοι-

νοβουλίου, ώστε αφού μελετήσει τις αδιάψευστες πηγές, να ζητήσει ένα ΣΥΓΓΝΩΜΗ επιτέλους! από τα εγγόνια και τα δισέγγονα εκείνων των μαρτύρων για τον «σ υ ν ω σ τ ι σ μ ό» την προκουμαία της Σμύρνης εκείνη την ημέρα της σφαγής.

Για να είμαστε όμως ειλικρινείς και δίκαιοι ο «σ υ ν ω σ τ ι σ μ ό ς» στη Σμύρνη και η βαρνηκοία του ελληνικού κράτους τόσο για τη μικρασιατική, όσο και την ποντιακή γενοκτονία, δεν ξεκίνησε από την κ. Ρεπούση, αλλά δυστυχώς έχει κι άλλες, παλαιότερες πτυχές όπως αυτή του 1957 στη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε, όταν ο Έλλην Υπουργός Εξωτερικών κατέληξε στην ομιλία της για την Μικρασιατική Εκστρατεία, πως «πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι η Τουρκία απήντησε με μίαν υπερηφάνεια και μίαν γενναιότητα, η οποία της έδωκεν και την εθνική της ανεξαρτησία. Οι σφαγές των Ελλήνων της Μ. Ασίας προσδίδουν λοιπόν υπερηφάνεια και γενναιότητα στους Τούρκους!»...σύμφωνα με τον Έλληνα Υπουργό. ΤΡΑΓΙΚΟ!...

Και μιας και στο βιβλίο αναφέρεται ο «Άγιος Μηνάς» στη Χίο, όπου φυλάσσονται τα οστά των δεκάδων χιλιάδων σφαιγιασθέντων του νησιού κι όπου το μάρμαρο έχει αλλοιωθεί από το αίμα των σφαιγιασθέντων, ας αναφέρουμε μία υπόθεση που εκκρεμεί, από το 2009: Από τότε λοιπόν σάλο έχει προκαλέσει η απόφαση να μην αναρτηθεί στο επισκευασμένο Βυζαντινό Μουσείο της Χίου το πιστό αντίγραφο του Ευάγγελου Ιωαννίδη, του παγκοσμίως διάσημου πίνακα του Ντελεκρουά: «Η σφαγή της Χίου», το οποίο το πρωτότυπο βρίσκεται στο Μουσείο του Λούβρου και αναπαριστά τη σφαγή και τις κτηνωδίες των Τούρκων αποτελειώνοντας τη μοναδική ίσως καταγγελία του βαρβαρισμού της Τουρκίας μέσα από την Τέχνη. Όλοι στο νησί μιλούν για μια μυστική συμφωνία ώστε να απαλειφθεί το ιστορικό χάσμα των δύο λαών και να μην προκαλείται η Τουρκία. Να σβήσουμε δηλαδή τα γεγονότα. Το θέμα έχει φτάσει και στην ελληνική Βουλή, έπειτα από επερώτηση Βουλευτού της Ν. Δ του κ. Θ. Καραόγλου, ενώ συνεχίζει να υφίσταται.

Στις προσωπικότητες που κάνει αναφορά ο κ. Καραμούρτος στο παρόν βιβλίο υπάρχει κι αυτή του Υπατου Αρμοστή Σμύρνης Αριστείδη Στεργιάδη. Ο αποκαλυπτικός του διάλογος με τον Γεώργιο Παπανδρέου, Διοικητή των νήσων του Αιγαίου τότε,

αλλά και η δραματική ταπεινωτική εξιστόρηση της λαθρο-φυγά-δευσής του από τη Σμύρνη δεν αφήνει περιθώρια στον αναγνώστη να βεβαιωθεί πως ο Αριστείδης Στεργιάδης υπήρξε ένας από τους νεκροθάφτες της Σμύρνης και της Μ. Ασίας, ένας συγγόνς προδότης της πατρίδας του πρωταίτιος της μικρασιατικής τραγωδίας που «ετάφη όπως λέει ο Σμυρνιός, δημοσιογράφος Χρήστος Σολομωνίδης οριστικά και αμετάκλητα στη συνείδηση του ελληνικού λαού».

Μαζί με άλλους 500000 Έλληνες λοιπόν πάνω σε μία προκουμαία 5 χιλιομέτρων η οικογένεια του Ζαχαρία Κοφινά με επεισοδιακό τρόπο και με απώλεια το γιο του Γιάννη -ο οποίος συνελήφθη αιχμάλωτος στην προκουμαία, στον συνωστισμό κατά τη Ρεπούση- καταφέρνει να επιβιβαστεί μέσα σε θρήνους και να φτάσει στον Πειραιά.

Από εκεί λαμβάνεται η απόφαση για εγκατάσταση στην Ελασσόνα στην οποία η οικογένεια με δυσκολίες ξανάρχισε τη ζωή της, ή καλύτερα προσπάθησε να συνεχίσει τη ζωή της μαζεύοντας τα κομμάτια της... Υποδειγματικά μεγάλωσε ο Ζαχαρίας Κοφινάς και αποκατέστησε τα παιδιά του. Η κόρη του Αικατερίνη νυμφεύτηκε τον Ελασσονίτη Νίκο Καραμούρτο, πατέρα του συγγραφέα.

Η συνέχεια της ιστορίας πιθανόν ανήκει στις ιστορίες άλλου βιβλίου. Ο κ. Καραμούρτος με τη δημοσιοποίηση της μικρής οικογενειακής του ιστορίας τελεί αφ' ενός σήμερα ένα πνευματικό μνημόσυνο στη μνήμη του πολύπαθου Μικρασιάτη παππού του τιμώντας τον «ως όφειλε» προβάλλοντας τον σ' εμάς ως δρομοδείκτη φιλοπατρίας και παράδειγμα αξιοπρέπειας.

Δυστυχώς η ιστορία του δεν θα μπει σε κάποιο σχολικό βιβλίο -ίσως γιατί μπορεί να αμαυρώσει τις πιθανές καλές σχέσεις με το γείτονα- θα μείνει όμως βαθιά χαραγμένη στην ψυχή μας και θα θυμίζει τις Αλησμόνητες και όχι Χαμένες Πατρίδες, θα μας υπενθυμίζει συνεχώς πως η πολύπαθη Ρωμιοσύνη της Μ. Ασίας με τους 100.000 νεκρούς Έλληνες στρατιώτες, τους 350.000 σφαιγιασθέντες Έλληνες πολίτες πολιτικούς πρόσφυγες και τους 1.250.000 ξεριζωμένους θα παραμένει πάντα ζωντανή και υπερήφανη στους αιώνες.

